

וַיְכֹן קָנִים

4	פרק א' שורשים וסיפוריים ראשונים
20	פרק ב' זכותנו
32	פרק ג' על בנות ועל חיל משוחרר
38	פרק ד' עד שהגיעה אל"י דרורה
52	פרק ה' סיפוריים מסביב לרפת
58	פרק י' סיפורי ילדים
74	פרק ז' מיטיב לכת
93	אפילוג
94	מבعد לעדשת המצלמה של אביטל

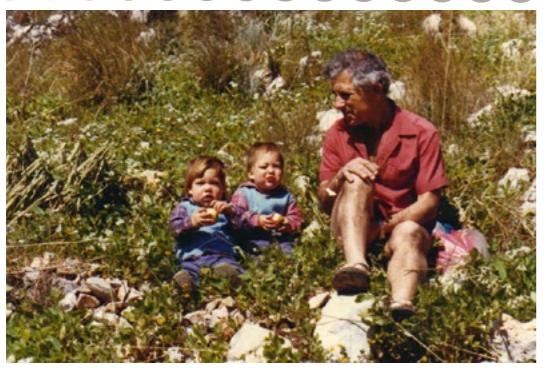

כלון אי אליגים וויפולים לאוואים

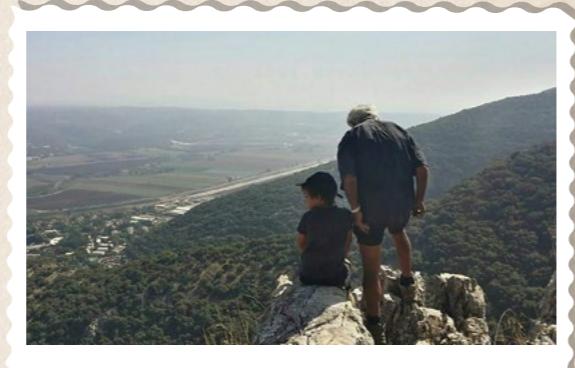
לפתע הרים מישחו את ידו והציבו לכיוון; "הנה הוא", קרא, "הנה הוא שם". אנחת רוחה נשמעה בקיבוץ - הילד נמצא. עבורי היו אלו צעדים ראשונים בסיפור האהבה שנרכם בין ימי ובין הכרמל. הדחף לשוטט, לטוס ולגלות את ידי הטבע הפך לחלק בלתי נפרד ממי ומי לאתי חי. לימים הוא הוביל אותי למקום מופלאים ברחבי הארץ וברחבי הגלובוס, אך תמיד חזרתי אל הכרמל, ואל היופי והנחמה שאוצרים שבילוי המוכרים והאהובים. במשך עשרות שנים, עד לתקופה זו ממש, נהגתי לצאת לטווילים וסירות בדרכים מוכרות וב דרכים חדשות. לא פעם התחלתי לילכת בשכת בוכור מבלי לתכנן את המסלול, ומוצאתי עצמי צועד שעות ארוכות - עד השקיעה. לעיתים הצעיר בזמרה ושיפצתי את המעבר בסרך הצמחיה, לעיתים מזמנות ירדתי מדרך המלך וככשתי ברגלי נתיבים חדשים. הלכתי בלבד או בחברותא, הוגבלתי קבוצות או יחידים, וכמובן טיתרתי עם בני המשפחה והשתדלתי להראות להם את הקסם שבכל מקום ולהניחו להם את אהבתני להר הירוק תמיד.

ט' ט' ט'

ט' (כ"ה) י"ג י"ג

ספ. ה'ע'ג י'ב

四月二十二日

לא פעם, לאחר שהשכיבו אותן לשון בבית הילדים שבקבוץ הולדי, יגור, הייתי מוכרא להטיל את מימי. יצאתי ממיטה וצדדתי בזיהירות בחושך המוחלט. באחת הפעמים שבתי אל מיטה, וכשרציתי לשכב נאלצתי להידחף, משומם שמשהו אחר שכב עלייה. הייתה זו אחת הילדות, שהדפה אותה ולא נתנה לי לשכב. כשהגע הבוקר הבנתי שטועית בחושך והגעתי למיטה אחרת... באותו שנות ילדות ראשונות התפתח بي דחף להתהלך ולשוטט. אהבתני לשוטטות ולטיולים בכל מיני מקומות לא עזבה אותי גם בלילה. נגתי להתעורר באמצעות הלילה ולהסתובב בחצר שסביב לבית הילדים. בכל פעם בה אחת מהמטפלות הבחינה שמייטי ריקה, החלה מהומה גדולה וכולם התגיאיסו כדי לחפש אחריו.

בוקר אחד, כשהייתי בן שבע בעיר, התעוררתי מוקדם, יצאתי מミיטי והתחלתי לשוטט. רגלי הובילו אותי במעלה הכרמל. עמדתי לי שם על אחד הסלעים, פיזמתי לעצמי פזמון אהוב, והבטתי מטה אל חצר הקיבוץ שלרגלי ההר. ביום הכרמל מכוסה בעצים ובבלט אפשרי לראות את מי שמתהלים ביניהם, אך בתחילת שנות השושים של המאה הקודמת נהגו לגדר את העצים על מנת שיישמשו לבנייה ולבנייה, וההר היה קירח. מקום עמדי הבחןתי במחומה שפיטה בחצר, כשל אנשי הקיבוץ חיפשו אחרי, אך באותה עת לא העלית כלל בדעתם שהתרוצזויות הקשורות ב'

ההגדה: גוף או לא גוף היגור

כשمالאו לי חמישה חודשים בערך, גילו גידול מתחת ליד שלי, קרוב לבית החזה. בתיה החוליםים בארץ היו בראשית דרכם, והרופאים בחיפה התקשו לטפל במה שצמץ בגופי. לאחר שניתחו אוטי פעמים ללא הצלחה, נשלחתו לבית החולים בירושלים, שהיה טוב מאחרים באופן ייחודי וכיו הועסקו רופאים בעלי ידע רחב יותר. נוחתתי לבסוף חמיש פעמים עד שהגידול הוסר לחלוتين. أما סיפורה לי, שביום שהזמננו מירושלים כל חברי הקיבוץ חיכו לה בשער, כדי לראות במו עיניהם אם היא שבה מבית החולים בידים מלאות. שורות אלה מעידות שידיה של אמא היו מלאות; היא שבה לקיבוץ כשאני בזרעונייה.

נאהה ואני

למרות שכירום ישנים לא מעט אנשים שכותבים את סיפוריهم האישיים, ולמרות קיומן של שורות אלה, קוראי וודאי יופתעו לדעת שאני חש כי אני ראוי לספר על עצמי. הדברים שנכתבו כאן הם פרי יוזמה של ילדי ונכדי, ונובעים מרצון לאחוזה בדבר מה מעברי ומסיפור חי. החלטתי אם כן לספר את סיפור, ואני מקווה שקוראי ימצאו עניין בהרפתקאות שכברתי הודות לאהבת הגדולה לטיפולים ולשיטות.
אני גם סבור שיש דבר מה שמייחד אותי, או לפחות ייחד אותי בשנים עברו: שם. למען האמת, בילדותי ד' הצעירתי זההשמי, בעיקר משום שלא פעם הקניתו אותי הילדים ואמר שזהו שם של בת המקניתים צדק: אבטיל הייתה אחת מנשותיו של דוד המלך. כשןולדתי והוא התלבטו באשר לשם שיתנו לי, אחות שלABA מהל הציעה, "יש לי שם מצוין: אבטיל". אני יודעת אם מי מהם חשב שכירום מן הימים אכן אהفور בשם, לאחותי הם נתנו שם נפוץ ומקובל יותר.

ג'אן ואני, ואנאי, נאהה

אברהם ואריה

- 8 -

בחג סוכות של שנת 1926 נולדה התינוקת הראשונה של קיבוץ יגור, אחותו, כרמלה. לאחר מכן הגיעו ליגור מספר ילדים בני גילה של כרמלה, ביניהם גם בן דודנו, גלבוע. הוא עלה מפולין והגיע ליגור לאחר שהתגורר בירושלים. כך נוצרה CITATION הילמוד הראשונה של הקיבוץ. שלוש שנים לאחר מכן, ב-20 באוקטובר של שנת 1929, ימי מאורעות טרפ"ט, נולדתי אני בבית החולים בחיפה. כל חי, עד עצם היום הזה, עברו עלי בקיבוץ יגור, למרגלות הכרמל האהוב.

הורי, לעומת זאת, נולדו באירופה וחוו מעברים ונודדים עד שזכו להתיישב בקיבוץ. אבא, בנימין, עלה ארץ כנער מרכוניה בשנת 1908. הוא הגיע לכפר נבו אג, כפי שנזכר באותה שנה, מסחה, יחד עם הורי החלוצים שבעה מבין תשעת אחיו - הבנים למשפחת זיגרמן. שני האחים האחרים בחרו להגר לארצות הברית, במקומות עלות ארוכה. גם לאמא של, איטה, שנולדה בשנת 1898 באוקראינה, היו תשע אחים ואחיות קודם לפרטן באוקראינה, שהחלו לאחר מלחמת העולם הראשונה וכשהן נרצחו יהודים רבים, בני משפחות של אמא כלל לא חשבו לעלות ארץ. אמנם בסוף המאה ה-19 הגיע לארץ אחיה של אמא, נחום, והוא ניסה לשכנע את בני המשפחה לעלות אחורי, אך המשפחה הייתה דתית ובעל מעמד בכפר, ואביה של אמא, אריה ברודצקי, היה ראש הקהילה, הביע התנגדות לעלייה ממשום שהמתין למשיח.

- 9 -

אברהם (מימין) ואיטה (משמאל) ורבקה ורינה. בימם הגיעו הנזקקה לאוקראינה

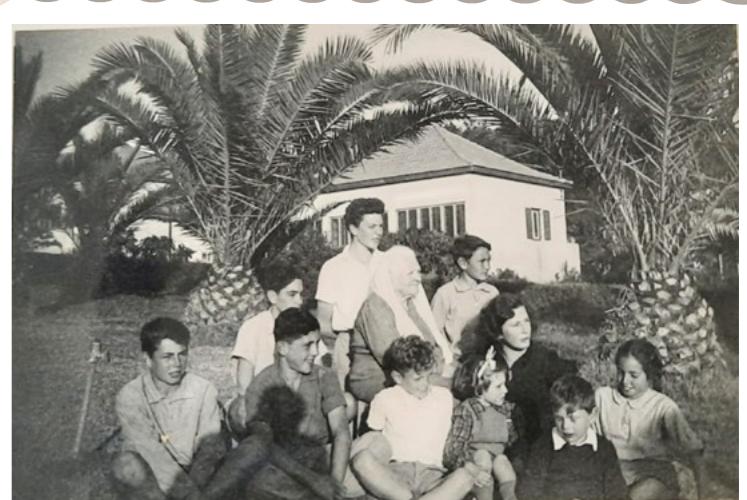
בגן הנזקקה (ימין) אברהם (מימין) ורבקה ורינה, איטה נולדה ב-1908

ה'ג' תשי"ג (יולי 1953) יום ה'יג'ר 8 ג'אי (וועגן זיין גאנז)

אהבתי לבנות גם עם ילדי המשפחה של אמא - בקיבוץ עין חרוד. לא פעם התארחתי שם במשר שבושים או שלושה, עת ביקרתי אצל סבתא דבורה, כמו גם אצל יתר בני משפחת בנארי הגדולה שגרה בעין חרוד. מקום בילי נוסף בחופשות היה אצל דודה לאה, אחותה של אמא, שהתגוררה בשכונה הנדרת בחיפה על הכרמל. בкомה התחרונת של הבית הדו-קומתי נהגה לאה לארח ילדים בגילאי גן ובית ספר, בתמורה לחשлом. כר, לא פעם התארחתי שם למשך עשרה ימים או שבועיים, יחד עם חברי לכיתה. במהלך הימים נהנוינו מטיילים על ההר היפפה - אנחנו בתור הירוק השופע, והם נשקף אלינו מלמטה. ככל שבגרותי הלכה אהבתי לטיפולים בארץ גבריה, וכן הרביתי לטיל לאווכה ולרוחבה וחורתני את שביליה ברגלי. ברובות השנים נכתב ביןינו ובינה סיפור אהבה מופלא, שודαι מלא כמה עמודים בהמשך.

נוסף על אמא הגיעו ליגור אחיה, דוד ומרדכי; סבתא דבורה ה策טרפה לבתה הדסה בעין חרוד. אמא, איתה, שהייתה אחות מעשית במקצועה, הגיעה בתחילת אל משך הפעולות הסמוך לכפר תבור. היא עבדה במרפאה ששימשה מעין שלוחה של המרכז הרפואי, אשר לימים הפך לבית החולים העמוק. כר קרה שדרך של אמא ה策טלה בזו של אבא, שעסוק בחקלאות וברפכנות. באותו ימים הוא עדין התגורר בכפר תבור, עם הוריו ועם שלושה אחיו. אחד מהאחיו עבר לקיבוץ באזור השפלה, ושתיים מבין האחים נישאו לשני אחים והקימו משקים במושב נהיל. לימים ביליתי שם לא מעט מהחופשות של שנות ילדותי. הדודות והדודים אהבו לארח אותי ואני נהנית להכיר ילדים מקומיים, בני גיל, ולשחק עמם. כאשר צביה, בתה השנייה של דודה רבקה, התחרונת - כולם הגיעו לאירוע על מנת לראות את היפפה מנהל או, ליתר דיוק, את יפיפית העמק. זכרון נוסף שיש לי מהחטונת זו הוא - ערים של עוגות... באותה שנה היה נהוג שהאורחים מביאים את התקורת לחטונת, אך משום שלא היה ארגון מסודר באשר למי מביא מה - רבים מהמוזמנים הביאו לאירוע עוגות טורט, והשולchan התמלא בהם.

ה'ג' תשי"ג (יולי 1953) יום ה'יג'ר 8 ג'אי (וועגן זיין גאנז)

ה'ג' תשי"ג (יולי 1953) יום ה'יג'ר 8 ג'אי (וועגן זיין גאנז)

ה' סג'ור אַבְּיָהוּן הַזְּבָדָה גִּפְרֹה

אבא, בנימין, שינה את שם משפחתו מציגרמן לתבורי - בהשראת כפר תבור. לאחר שהוא ואמא נפגשו בסמוך לכפר והפכו לזוג, הם ביקשו להקם ביתם ביישוב חדש. لكن, כשהשמעו שמדוברים את קיבוץ יגור, החליטו לעברו לשם. אמא עבדה בגן הירק, במשתלה ובמטפלה, ולאחר מכן השתלבה בעבודה כמטפלת בבית הילדים וכמטפלת בחולמים. בתחילת דרכו בקיבוץ השתלב אבא בעבודות ברפת ובחקלאות בשדה. כשהיה בן עשר בערך, נהגתי לבקר אותו בשדה כשרחש באמצעות מחרשה רתומה לטركטו. באחת הפעמים הוא קרא לי ואמר, "בוא, עלה על הטركטורי", והואוסיף: "תנהג". הייתה זו הפעם אדירה עבורו. לא יכולתי לפספס את ההזדמנויות ונעה על שרשאות אבא עבר ברפת של הקיבוץ. הוא היה איש עבודה מסור ומשין בניהול הרפת עד לפירשתו. כה, כבר כשללו לי שש או שבע שנים, התרכצתי בין הפירות וניסיתי לחולב אותן. בשלב מסוים הניסיניות צלחו וסייעו לאבא בחילבה. למים הפכתי לאיש רפת של ממש ואף הוכתרתי כחולב המדווקל ביותר ברפת של קיבוץ יגור. בכל פעם שהיה צריך להרגיע פורה שהתפרקעה ובעתה נקרהתי למקום.

עם הזמן התפתח תחום הרפנות בקיבוץ, ושתי הרפנות הכספיו עצמן. מצאתי את עצמי לעיתים מתרוצץ בין ארבע רפות, שפעלו מבניינים פרוחים, על מנת לחולב את הפירות הבועיתיות. עשית זאת בכל מגז אוויר, גם ברוח ובגוף.

ב' ג'�וּן

ג' כ' לְבָבָה

בשנים בהן עבד אבא ברפת, הסתיימה חליבת הערב לאחר השעה ששה, ולא פעם קרה שגם אמא נאלצה להתעכ卜 בעבודה. באחד מערבי החורף הגשמי הchallenge שערת ברקים ורעים בדיק בשתע אחר הצהרים, כשהיינו בדירת ההורים כהרגלנו. בעבודה כמטפלת בבית הילדים וכמטפלת בחולמים. ב��' בשעת אחר הצהרים, כשהיינו בדירת ההורים כהרגלנו. אחותי, כרמלה, ואני בן השש הגיענו לחדרם של ההורים, ומשום שפחדנו מהסערה נשככנו על המיטה, עצמנו עיניים כדי לא לראות את הברקים ואטמנו אוזניים כדי לא לשמוע את הרעים. למורת הניסיניות שלנו להתמודד עם הפחד, הסערה לא הניחה לנו. הרוח העזה שיחקה בדלת החדר; פתחה וסגרה אותה שוב ושוב בעצמה. הפטון שמצאנו היה - לנעל את הדלת מבפנים. חזרנו למקומנו הבטוח תחת השמייה, עצמנו עיניים, ונרדמנו. כשאבא שב מהמעודה הוא מצא את הדלת נעולה. הוא חבט בדלת, אבל אנחנו, שהקנו בשינה עמוקה, לא שמענו דבר. לא השארנו לו ביריה אלא לחפש כניסה אחרת... כאשר סופסוף התעוררנו, היה זה למטה מספר חברי קיבוץ שקרעו את רשת החלון ופרצו אל תוך החדר. למורת המהומה שעוררנו, נראה שאבא התייחס למקרה בשווון نفس. לעומת זאת, בסופה של אותה שנה, באחד מימי האחוריים כתלמיד בכיתה א', נסחמתי במשחק עם הילדים במקום להגיע לבקר אצל ההורים. אבא געשה מודאג והחל לחפש אחריו. כשהמצא אותו, הוא רתח מזעם, הפסיק את מכנסיו והפליק על עכווי. לא אשכח זאת עד סוף ימי.

ה' ז' ג' ג'ז'ען כ' לְבָבָה

האכורה עירא זקייז

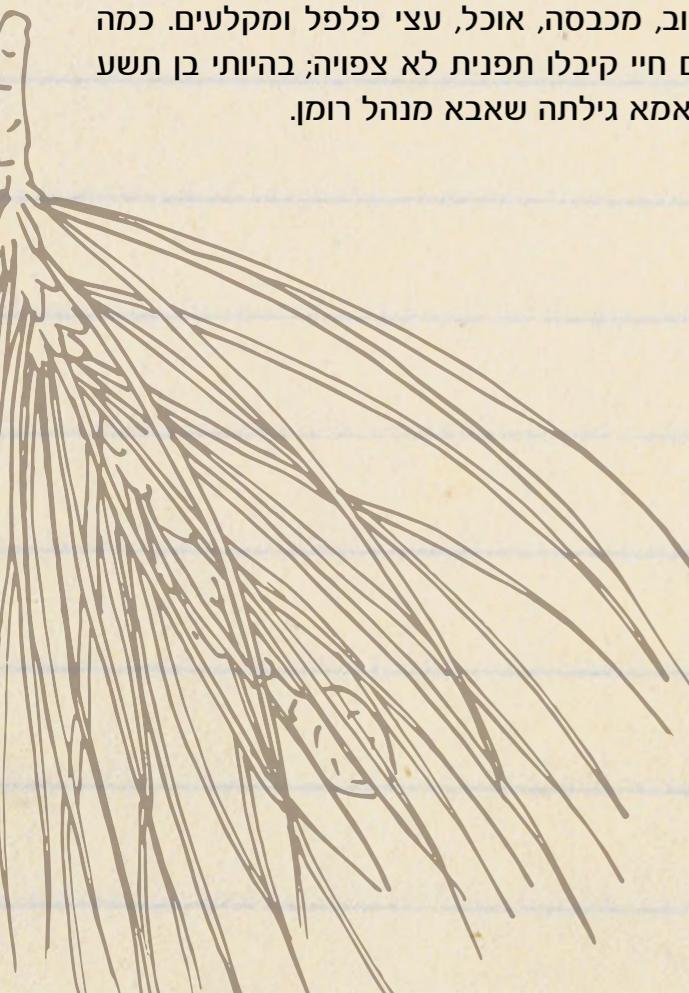
כשהייתי תלמיד בכיתה ב', הגיעו לבית הספר תלמידה חדשה בשם בתיה. בהמשך היא ואמא הפקדו לחברות קיבוץ. הייתה אמן ילד, אבל נראה שסקרנותו כלפי בתיה התעוררת, וממצאתה את עצמי מציק לה לא פעם. במהלך השיעורים, כשישבתי מאחוריה, צבטתי בכל מקום שיכלן אל תוך הבור, שבשבכיתו בחרכנו לשחק. את חלקו העליון של הבור מילאו בקרקע ובסלעים, ונראה היה שהמקום מתאים למשחק ילדים. אלא שאט את החלו מים לחולל מצלצת. מאותו רגע הפסיקתי להציק לה. אך לא הפסיקתי לאחוב סוגים רבים של משחקים ומצאתה שאני טוב בחלק גדול מהם: הייתה בין המוכלים בכל משחק קבוצתי תחרותי.

באחד המהנות הבין קיבוציים אליהם יצאנו, שייחקו במחנים. תפשתי את כל הבדורים שנדרקו מולי והצלהתי לפגוע כמעט בכל השחקנים בקבוצה היריבה, עד שנשארכנו אני ובן קיבוץ אחר. הבטנו זה זהה מיזעים. לפתע הוא זרך לעברי את הבדור בחזקה. אך הייתה מוקן ותפסתי אותו. יגור ניצחה. אהבתה לשחק גם במרשם ביגור. זה לא היה מגרש קלאסי, משומ שהוא היה מלא באבניים ולא נוח למשחק, אבל כך כינו אותו. בעונות הקיץ הינו נתקעו האצבעות בין האבניים ובפעמים אחרות העקב. אך זה היה מגרש המשחקים שלנו.

בדור בסיס היה אחד מהשחקים החביבים علينا. בגירסה שלנו למשחק הזה - השחקנים של קבוצה אחת עמדו עם ענף של דקל, השחקנים של קבוצה שנייה זרקו לעבר הראשונים כדור, וכל מי שהחזיק בענף היכה בכדור חזק מספיק כדי שהשחקן הקבוצה יירוץ בין כמה שיטור תחנות. يوم אחד דוד בנארוי, הדוד שלי, צפה בינו משחקים וביקש להצטרף. ילדים נוספים מהקיבוץ הגיעו כדי לצפות במתරחש. דוד אחז בענף הדקל וכשהבדור נזרק לעברו הוא ניסה להכות בו, אבל מרוב מאמץ, הענף פשט השחרר מיד. לרוגע היה נראה שהוא רק החטיא את הבדור, אך שנייה לאחר מכן נשמעה צרחה של מישחו בקהל. הסתרבר שהמכל עף אל תוך הקהל ופגע בפניו בעוצמה. הנזק לא היה גדול בסופו של דבר, אבל האירוע היה מפתח.

לצדו של הרציף ששימש לחדר אוכל ולמטבח, עמד צריף ארוך אחר, בו שכנה המכבסה. בתקופת מלחמת העולם השנייה מקלטים בכל מקום, ובקיבוץ שלנו חפרו אחד גדול במיוחד. היה זה בור ענק, שוכם מתחת לחדר האוכל ולמכבסה. לכן, כל מי הביו שזרמו לחדר האוכל ומהמכבסה התנקזו אל תוך הבור, שבשבכיתו בחרכנו לשחק. את חלקו העליון של הבור מילאו בקרקע ובסלעים, ונראה היה שהמקום מתאים למשחק ילדים. אלא שאט את החלו מים לחולל מצלצת. מאותו רגע הפסיקתי להציק לה. אך לא הפסיקתי לאחוב סוגים רבים של משחקים ומצאתה שאני טוב בחלק גדול מהם: הייתה בין המוכלים בכל משחק קבוצתי תחרותי.

מול הרציף ששימש למכבסה עמדה שורה של ארבעה צrifim גדולים ומולם שדרה של עצי פלפל. אותה שדרה הייתה מקום הבילוי שלנו, המקום בו קרה הכל. ציפורים רבות קיננו שם, אך אני זכר בעיקר את הצד. שוטרים ערבים הגיעו לשדרה עם ילדיהם, שכבידיהם מקלעים, ששימשו אותם לצד ציפורים. לעיתים קרובות היהי שומע את המשפט: "פגע או לא פגע?". זה היה אופייתה של השכונה בה התגוררנו בקיבוץ: ביוב, מכבסה, אוכל, עצי פלפל ומקלעים. כמה שנים לאחר מכן היא שינה את פניה לחלווטין. גם ח'י קיבל תפנית לא צפיה; בהיותי בן תשע עברו החילתו ההורים שלי שהם נפרדים, לאחר שאמא גילהה שאבא מנהל רומן.

ההיא קבוצה

אבי, אמי, דינה בוגר, גזיהן אמי ואמו אנה

אמא ואבא, שמעולם לא נישאו כדת משה וישראל, נפרדו, אך נשארו לגור בקיבוץ.>Nama עדין דאגה לאבא, אך כל אחד גרו בחדר משלו, והם מעולם לא הקימו בית בשנית.>Nama הייתה חופשיה למגרי וכך גם אבא. ככל שבגרתוי, הקשר עם אבא הפך רופף ומקוטע. יום אחד, כשהייתי תלמיד בכיתה ח', פנה אליו אבא ואמר, "בוא ניפגש ונשוחח מעט על כל הדברים שאתה רוצה ועל מה אתה חשוב". הלכתי לחדר שלו ובמשך כשעתיים שוחחנו על נושאים רבים. אותה שיחה יחידה במינה, בין אבא לבני, נחקרה כי ומלהו אותו עד היום. אני סבור שאבא ביקש להתקרוב אליו ולדעת מה מצביו.

בניתים, אחותי כרמלה ואני גידלו בנפרד: היא בכיתה שלה ואני בשל. המפגשים בבית היו מועטים, ולכן לא ממש בילינו יחד. מה גם שאיזו אחות גדולה רצתה שאחיה הקטן יסתובב לה בין הרגלים... לאחר שפגשה את אשר, שלימים הפך לבعلا, הודיעה כרמלה להנהלת הקיבוץ שלא בטוח שהיא תישאר לגור ביגור. למרות זאת החליטו לאפשר לה ללמידה. ביום נMSCים למועד חינוך לגיל הרך כשלוש שנים, אך ביום מלחמת השחרור, כאשר למדה כרמלה בסמינר לגננות, נMSCו הלימודים חצי שנה. בתום לימודיה היא עבדה כגננת במשך שנה ולאחר מכן עזבה. לאחר נישואיהם החליטו כרמלה ואשר לעبور לטבעון עם בןם, גיל, שנולד בשנת 1949. דודינו, אריה וויכד, הגיעו לטבעון, סייעו להם במעבר ונתנו להם חדר להתגורר בו. הייתה זו תקופה הצנע וביגור התיחסו לעזיבתם של כרמלה ומשפחה בחומרה רבה. כשרמלה ביקשה בגדים ליד, למשל, היא סורבה. מזללה, החל אשר לעבוד ב'xhr' או, לימים, חברות 'אגד', והם הכירו חברים חדשים, אשר לאחד מהם הייתה חנות בגדים. כך יכלה כרמלה לקנות שם בגדים לגיל, מבלי להתחשב ב"נקודות" שהו נהוגות לקניות שונות בתקופת הצנע. כשהם הגיעו לבקר בקיבוץ, כולם הבינו בילד הלבוש בגדים יפים.

כרמלה ומשפחה השתקעו בטבעון ובנו שם את חייהם, שהיו תחילתה צנوعים ביותר. כרמלה חשה כעס על יגור בשל היחס שקיבלו עם העזיבה. גם שנים רבות לאחר שעזבה נשאה בחוויה הקשה כפצע פתוח, וכך נמנעה מלברך במקומות הציבוריים בקיבוץ ובחדר האוכל. למרות הכל, כרמלה עצמה טעונה שנטמעה בה משחו מהאידאולוגיה של הקיבוץ: טובות הכלל לפני טובת הפרט. בדומה לאמא שלנו, היא אהבה להתנדב, ושימשה כמנחהangan ילדיים של החינוך המיחוד וบทפקיד י"ר סניף 'עוד החיל'. לימים פינו המשקעים את מקומם לזכירות מפוייסים, וכרמלה הננטה לחזור ולהתארח ביגור - הן בחיק המשפחה, הן בלילה הסדר היגורי המפורסם, והן לאחרונה, בחגיגות המאה של הקיבוץ. היא גם בחרה לרכוש את חלקת הקבר שלה בקיבוץ, לעת הגיעו למאה ועשרים שנה.

במשך השנים התפתחו אצל אבא בעיות בריאות, ובשלב מסוים אובחנו גידול בראשו. מצבו הורע. רמת התפקוד שלו נפגעה והוא התקשה לשולט בעצמו.>Nama טיפלה בו במשך זמן מה ובמהלך גם אחיותיו, רבקה ולאה, סייעו בטיפול. אך ככל שרמת התפקוד שלו ירדה, כך הבינו שאין מוצא אלא להעביר אותו למוסד השיקומי 'שוהם', שבפרקנס חנה. ביריתאי אותו שם פעם אחת בלבד. בסוף חייו שב אבא להתגורר ביגור, אך לא שרד זמן רב. בערב ה-29 במרץ של שנת 1959, כשהייתי נושא ואב לבת, הגיע מישחו מבני הקיבוץ אל דירתנו, והודיע שאבא נפטר. אבא, שהיה בן 58 במוות, נקבע בבית העלמין של קיבוץ יגור.>Nama החלטה שהיא לא רצתה להיקבר לצד. מבחינתה לא היה בcurr טעם, משום שהם נפרדו בחיהם. אכן, כשהלכה לעולמה, ב-18 בדצמבר של שנת 1989, הובאה למנוחות בחלוקת אחרת באותו בית עלמין.

knk

היה תיילד של אמא; הייתה קרוב אליה והוא הייתה מסורה לי מאוד. בצעירותה, כשהיא התחללה ללמידה באקדמיה באוקראינה, הchallenge פרענות והיא, כאמור, ברחה שם עם בני משפחתה. لكن היא מעולם לא הצליחה ללמידה באופן מסודר ולא רכשה השכלה אקדמית. למרות זאת, היא למדה מהחברים, מהתנסיות יומיומיות, מהעבודות השונות שעשתה בקיבוץ ומהחברה שסבבה אותה. היא הייתה נאורה מאוד ופתחה בדעתה. תמיד הרגשתי טוב לצדיה; חשתי שאני יכול להתפתח ולהלום. בחרתי תמיד לארח חברים בבית שלי ולא בבית של אבא. הינו, חברי ואני, מאזורים לרדי, מקשיבים לكونצרטים ומשוחחים.

אמא הארכיה ימים ועבדה בקיבוץ עד גיל מבוגר. היא אהבה להתנדב. כך, למשל, בתקופת מלחמת העולם השנייה, שלחה לחילימן בני יגור חבילות גדשות בכל טוב. היא זכתה לראות את שמנונת ננדיה וננדותיה, ואף ניניות וニינימ. כאשר החל גופה של אמא לבגוד בה היא עברה להתגורר בבית הסיעודי של הקיבוץ, 'בית אחותו'. באחד הימים של חדש דצמבר 1989, כשהיא היוותה אמור לצאת לטיול בשומרון, התקשרה אליו המטפלת מ'בית אחותו', "אל תצא לטיול", אמרה, "אני לא חושבת שאמא תעבור את הלילה". לא יצאתי לטיול. אמא נפטרה באותו הלילה.

פרק 2' כג'ורו

כשהייתי תלמיד בכיתה ז', הגיע מורה חדש להתמודלות, זהה שהצטיין במקצועו ושםו הולר לפניו. הוא גור מחוץ לקיבוץ, ולפני שלימד ביגור שמש מורה בנסher ובבתי ספר נוספים בסביבה. בסוף השיעור הראשון העמיד אותנו המורה החדש בשורה וציווה: "כשאני אומר, 'שלום', אתם מאייטנו לא הוציא הגה. "שלום", שב המורה על המילה בקול רם יותר.שוב, אף אחד מאייטנו נרגשים והתנהגו כמו חברינו לתנועה: טיפסנו על הגגות. אהבתו להיות חניך ב'גур העובד'. לא הגיב. לי, וככל הנראה גם יתר התלמידים, המעד הרגיש מוזר. לא היינו רגילים לסגנון זהה בין מורה לתלמידים. העובדה שלא עניינו הצעישה את המורה מאד. הוא כנראה הרגיש שאנו חזו מזלאלים בו והחליט לא לאותה. הוא העלה את פרט המקירה בחדר המורים ולאחר מכן גם בפני הנהלת המורים, "צריך לעשות עם המקירה זהה מההו", הוא הפסיק בהם. המורים אכן הקדישו מחשבה ודין לנושא, אף לבסוף פסקו לטובתנו והסבירו: "זו צורת כפיה חילית שלא קשורה לערכי הקיבוץ או לצורה בה חונכו עד כה". אותו מורה חזר ללמד אותנו, אם כי בתחילת "עם הזנב בין הרגליים". כשהוא הבין שכגון מתנהלים אחרים מהאפען בו הורגלו קודם לכן, הוא השתרהר השיעורים איתו הפקו למהנים ואהנו אותם מאד. הוא המשיך למד בקיבוץ במשך שנים ובותות לאחר מכן, וחינר דור שלם של ילדים חובבי ספרות.

גיאוגרפיה וכוכב לכת

בתום שנה שני ללימודים, לראשה עמדה כיתתנו בפני מחסום: מי שלא הצליח בלימודיהם באומה השנה - ישארו כיתה. היה שני תלמידים בלבד הצלicho באמת, הוחלט שמלאדים נלמד שוב כולם, תריסר תלמידים, בכיתה ז'. למרות שהיינו מוכשרים, הישיבה בכיתה מול הלווח לא הייתה בראש מעוניינים. יומם אחד נכנס אלינו לכיתה חבר יגור בשם קוטנר. הוא לא היה מורה, אבל אהב לסייע בבית הספר. "אייז בושה!", קרא והביט בנו, "כיתה שלמה לא מצילה להתקדם לשנה הבאה. אתם חשבים שתהייה לכם הזרדנות שנייה בכל פעם כשם שהוא לא יסתדר לכם בחיים? תשבו ללמידה ותשקיעו", כך הטיף לנו, ודבריו אכן עודדו אותנו להשקי. החלטנו, אני ובכלל סיני יידי, שנצליח לפחות לכיתה ח'. בכלל, שלמים נפל בשירותו הצבאי, היה גאון מתמטית ויחד עם זאת נער תוסס ונمرץ מאד. במהלך החופש הגדול ארגנו שניינו יחד את כל התלמידים ללימוד מעבר, ואחננו אחרינו את כולם להשקה של שעות רבות. בעקבות כך הוחלט לעורנו לנו מבחני הצלחה בהצלחה, ועלינו לכיתה ח'.

ג) פ. גראגר הרכבת ואונון פלוסן

בילדותי אהבתי לנסוע ברכבת. ביום החורף כשהרכבת הגיעה לעליות שאחורי כפר ברוך, היא נשעה לאט כל כך עד שיכלנו לקוף ממנה, לאסוף פרחים צבעוניים בשדה הפתוח ואפוא הניחוחות, ולעלות עליה בחזרה. הנהתי גם מהניסיונות ברכבת למשפחתנו בעין חרוד. התחנה הייתה רחוכה מביתם והם תמיד דאגו להגיע לאסוף אותנו עם עגלת הרותמה לסוס. אחת מניסיונות הרכבת הזכורות לי במיוחד, הייתה לכנס העצום לכבוד חגיגות עשרים שנה לתנועת 'הנוער העובד והלומד', שנערכ בטל אביב. באותו שנים רכבת העמק הייתה הדרך אל העיר. המתנו בתחנת הרכבת ביגור, וכשהגעה הרכבת היא הייתה עמוסה בהמוני נוסעים. חלקם ישבו על גגות הרכבות, בחולצות כחולות עם סרטים אדומים שעוזרים במפתח הצואר. עליינו לרכבת נרגשים והתנהגו כמו חברינו לתנועה: טיפסנו על הגגות. אהבתו להיות חניך ב'גער העובד'. מחנה השבט שלנו הוקם סמוך לקריית עמל, במרכז חורשה. מנהיג השבט היה שמעון פרסקי,لال הוא שמעון פרס המפורסם. גם חננה שנש הייתה בין המדריכות במחנה. באחת הימים הגיע לשם הצלם של יגור, ערי גלים, על מנת לתעד את החניכים ואת המחנה. באחת התמונות שצילם, מופיע שמעון פרס קורא, כשלצידו חננה שנש.

באחת הפעולות הוחלט, בספונטניות, שנישענו כולם ברכבת לחיפה, כדי לבקר במפעלים שבאזור התעשייה חוף שמן. באותו תקופה לא היה מצוי בכיסינו כסף על מנת לשלם על כרטיסים. שמעון פרסקי היה אחראי علينا, אך היה עליו למצוא פתרון לרגע בו יופיע הרכיטין ויבקש לראות כרטיסים. הוא קנה שkeit סוכריות ואמר לנו: "אם הרכיטין יתווכח איתך, אתחיל לזרוק סוכריות ואתם תצטרכו לתפוס אותן". עמדנו בקרון פתוח נתול מושבים. צפוי - הרכיטין אכן הגיע, וממנו שהתעוררה בעיה. הוא התחיל לספור אותנו ולשאול כל אחד ואחת לגילם, משומש שלכל גיל היה תעריף נסיעה שונה. לאחר שהבין שיש בעיה, פנה לאחראי עליינו,لال הוא שמעון פרסקי, "איין לכם את כמות הרכיטיסים המתאימה למספר הנוסעים שאני רואה כאן מולי". שמעון משך בכתפי, "תראה, אני קנית את מספר הרכיטיסים על פי התקציב שהוא בקופה". הרכיטין הביט בשמעון, "אבל אני לא אחראי על התקציב". שמעון הביט בו בחזרה, "מה עם חינוך הנוער, על זה אתה לא אחראי?". הוויכוח בין השניים החל להתלהט, ובשילוב מסויים פתח שמעון את שkit הסוכריות, והחל להשליך אותן מעל לראשו של הרכיטין, כולם התנפלו על הסוכריות כמו בחגיגת בר מצווה, ואילו הרכיטין המשיך נלחץ מהמהומה וברוח מהמקום.

שמעון ידע לספר סיפורו מתח או, כפי שמכנים אותו בתנועות הנוער, צ'יזטיטם. הוא סיפר לנו, למשל, על הביקור שלו בצדה עם כמה חברה. הם טיפסו מעלה מכיוון המדרון אשר פונה אל ים המלח. לימים נסלל שם שביל מסודר, אך באותו שנים האטר וסביבותיו עמדו פראים. לפתע, בעוד מטפס עם חברי אל הצד, הרכיטין שמעון את האבני הקטנות שתחת סוליות הנעלים שלו מתרדרדות - והוא ייחד איתן. הוא החליק מטה עד קצה המזוק וכשרגלו האחת באוויר, הצלח לבלם. חברי משכו אותו מעלה והוא ניצל. אחרת, לא היה שמעון פרס.

כאראכאי איג אויסייקה ווילטראון

בדירה של אמא בקיבוץ היה מקלט רדיו, ובכל פעם שביקרתי אצליה יכולתי להקשיב למוסיקה. מגיל 14 עבר התגעגע לי מוסיקה קלאסית בנפש. נדבקתי באהבה לה ורציתי להאזין ליצירות מכל הסוגים. הכל תחילה כשהגענו למורה למוסיקה, שמוליך יגזר'יק, שגרם לי להתחייב במסיקה קלאסית. שמוליך, שהיה מבוגר ממוני בעשר שנים, ניחן בכישرون מוסיקלי יוצא דופן ולכן הוא נשלח ללימוד מוסיקה ופסנתר באיטליה. בינתים לימד אותנו מורה שככל הנראה חיפש לו מקום לנגן בכינור מדי פעם. הוא הגיע לשיעורים, "צרצרא" בכינורו, ואנחנו, שהיינו עדין ילדים קטנים, הקשכנו לנגןתו בחוסר חשק... מדי פעם הוא לימד אותנו שיר כלשהו, אך לא הצליח לסחוט אותנו אחר המוסיקה. המפנה חל כשהייתי בכיתה ח' - שמוליך שבז' מלימודיו באיטליה, ונכנס לתפקיד של המורה למוסיקה בבית הספר.

שמוליך לימד אותנו להאזין למוסיקה קלאסית ברוב קשב, להכיר את יצירותיהם של גדולי המלחינים ולנתח אונן. הוא גם דאג שיאפשר לנו להגיע לכל המופעים המוסיקליים והתרבותיים שנערכו בקיבוץ, למרות גילינו הצעיר. בזכותו התודעתי לעושרו של עולם המוסיקה והתחביבתי בו. לימים, אפשר היה למצאו אותו במועדון הקיבוץ, בו היה רדיו שקלט שידורים מרוחבי העולם. בכל פעם שהזדמן לי להיות שם בלבד, כיוונתי את הרדיו לתחנה ששידרה מוסיקה קלאסית והאזנתי בהנאה רבה.

גם יהודה שרת השפיע תרבותית ומוסיקלית עלי ועל כל חברי הקיבוץ. הוא יצר, בין היתר, את סדר הפסק הייחודי של יגזר, שהתקבל גם ברוב הקיבוצים בארץ. במשך שנים רכבות חובל יהודה את ההכנות לחג הפסק ביד רמה, וכתב גם מסכות לחגיגות ולמועדדים אחרים. לימדנו את שריריו וכייצנו אותם בהזדמנויות שונות: 'משל יותם בט'ו' בשבט', מסכת לציון 'יא באדר ועוד. אחד השירים שכתב, על מנת למד אותו את צלילי המוסיקה, נחרת בזיכרון, ומלווה אותו עד היום: "DEL SHIRI, מה קט, זעיר, והוא יסוב על זה הציר. מי, רה, מי, רה, דז, סכיבון יסוב קר על חוזו". נוסף על אלה, רכש יהודה בחוץ לארץ כלי נגינה ובסים, אותן חילק בין החברים כשਬארצה בשנות השלושים. יהודה גם הקים ביגור את המקהלה הראשונה, אליה הצטרפו גם חברי הקיבוצים עצמם והחוותרים.

בסוף שנת 1940, בהיותי כבן 11, מקרה טרגי קשה השפיע על יהודה ועל שאר חברי הקיבוץ. היה זה כאשר משלחת של כמה חברים, בהם מנהיגי היישוב, יצאה לבקר את אסירי ההגנה בכלא עכו. בדרכם חזרה הם אספו בני משפחה ונסעו לבקר את יהודה, ששחה באותו עת בבית הבראה 'ארזה', ליד ירושלים. באזורי צומת בית-lid איבד הנהג שליטה והרכב התהוף. בתאונה הנוראית נהרגו שישה נסעים - בהם צביה שרת, אשתו של יהודה. נסעת אחת בלבד שרדה את התאונה. היה זה אסון גדול לחבריו קיבוץ יגזר ובכלל.

בעקבות האסון הסתగר יהודה בכיתתו ולא יצא ממנה במשך שנה שלמה. זקנו הלק והתארך והוא התענה במסכת יסורי אבל. הילדים של יהודה היו בני גילו בעיר, لكن מדי פעם בפעם הגעתו לביתם וראיתי אותו בייסורי. يوم אחד התడפק על דלתו אחד מחברי קיבוץ יגזר, שהוא קשור אליו מאוד, ואמר, "יהודא, מספיק. שנה שלמה התאבלת, הגע הזמן שתחזור אלינו. זה לא עוזר לצביה בדירה של אמא בקיבוץ היה מקלט רדיו, ובכל פעם שביקרתי אצליה יכולתי להקשיב למוסיקה. מגיל 14 עבר התגעגע לי מוסיקה קלאסית בנפש. נדבקתי באהבה לה ורציתי להאזין ליצירות מכל הסוגים. הכל תחילה כשהגענו למורה למוסיקה, שמוליך יגזר'יק, שגרם לי להתחייב במסיקה קלאסית. שמוליך, שהיה מבוגר ממוני בעשר שנים, ניחן בכישرون מוסיקלי יוצא דופן ולכן הוא נשלח ללימוד מוסיקה ופסנתר באיטליה. בינתים לימד אותנו מורה שככל הנראה חיפש לו מקום לנגן בכינור מדי פעם. הוא הגיע לשיעורים, "צרצרא" בכינורו, ואנחנו, שהיינו עדין ילדים קטנים, הקשכנו לנגןתו בחוסר חشك... מדי פעם הוא לימד אותנו שיר כלשהו, אך לא הצליח לסחוט אותנו אחר המוסיקה. המפנה חל כשהייתי בכיתה ח' - שמוליך שבז' מלימודיו באיטליה, ונכנס לתפקיד של המורה למוסיקה בבית הספר.

בינתים, לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, הוסיף הקיבוץ להשקיע במורנו אהוב, שמוליך, וכאמור שלח אותו ללימוד מוסיקה באיטליה. כשב שם, הbia עמו פנסנתר. שמוליך גר בדירה משונה: ליפט או מכולה גדולה, בתוכה הביאו עולים שונים את חפציהם ארעה. בליפט היה הפנסנתר בו ניגן שמוליך גם כשהגענו אליו לשיעורי מוסיקה. הינו בכיתה ח', כשמוליך הפליא לנו את סונטה מספר 1 של בטובן, תוך שנייה והציג לנו את שלל רבדיה. הוקסמתי מנגינתו ומהסבירו, ובזכותו למדתי יצירות מוסיקליות עמוקות. אניאמין לא למדתי לנגן בפסנתר, אך הורשתי זאת לבתי, טל, שניגנה במשך שנים רבות והתמידה בלימודיה. באותו שנים פרש שמוליך חסותו על המקהלה, אותה הקים יהודה, והוביל אותה אל شيئا חדש. אהבתו להקים לשירות חברי המקהלה והשתדלתי להגיע לكونצרטים שנערכו בקיבוץ.

מגיל צעיר מאוד נסחפת אחר תרבויות ואומנות, באמצעותו בקשת ללמידה ולהתפתח. لكن, כשהגעתי לגיל בו הותר לחבריו הקיבוץ לצפות במופעי תרבויות, לא פספסתי ولو אחד מהם. ברגע בו גיליתי את קיומם, התיצבתי, לפני תחילתו של כל מופע, באולם הגדל ביותר שהוא לנו ביגזר: חדר האוכל. פעם, הגיעו קריינים, בפעם הראשונה הגיעו גיגנים, ולאחר מכן הגיעו חברי הבימה להציג בפניינו. באחת ההפעות שנערכו בחדר האוכל, ניצח שמוליך על מקהלה יגזר, בה לקחו חלק גם זמרים מהקיבוצים השונים והחוותרים. את ההופעה שלהם שידרו ברדיו קול ישראל, בלילה ה-9 באוקטובר של שנת 1945, שנחנק בזיכרון.

היה זה בתום מלחמת העולם השנייה, לאחר שהבריטים עזרו פליטים רבים שהגיעו ארעה, ולא התירו להם להיכנס אליה. הפליטים נכלאו במחנות מעצר, שהעיקרי בהם בתרק שטח ישראל הינה מחנה עתלית. בציירוף מקרים שנחרת בזיכרון, התחולל מבצע גדול לשחרור המעפילים בעתלית 'ארזה', ליד ירושלים. באזורי צומת בית-lid איבד הנהג שליטה והרכב התהוף. בתאונה הנוראית נהרגו שישה נסעים - בהם צביה שרת, אשתו של יהודה. נסעת אחת בלבד שרדה את התאונה. היה זה אסון גדול לחבריו קיבוץ יגזר ובכלל.

לימים, כתטילתי בכרמל, עברתי במסלול בו הלכו המעלים לאחר שחורים מעתלית

כליות ואספין

בשעת דמדומי בוקר נכנסה המשטרה הבריטית בשערי הקיבוץ. השוטרים ידעו שפני המעלים מעדות ליגור, והם החליטו לעקוף אותם ולהמתין להם במקום מבعد מועד. התכוון הראשוני של חברי הקיבוץ היה לקלוט את המעלים ולפזר אותם בין יישובי הסביבה. אך בעת היה עליינו "להיפטר" מהבריטים. ידענו שעליינו לפעול במהירות ויצאנו מולם עם מקלות. הטרפה גם אני, נער עם מקל ביד, אחד החברים שלי שאחז بيדו פטיש. נשק חם לא היה בידינו, אך לעומת זאת נהנינו מיתרונו מספרי: עמדנו כבוצה גדולה יחסית של אנשים מול משלחת קטנה של שוטרים בריטיים שנראו חסרי אונים מולנו. למרות זאת הם החזיקו מעמד. בשלב מסוים הגיעו המעלים שצעדו כל הלילה וירדו עת מההר. הם הונחו לומר: "אני מפה" - שתי מילימ' פשוטות להגיה נכונה, על מנת לבלב את הבריטים שלא ידעו מי ישראלי וממי מעפיל. אחד השוטרים הבריטים ניגש לבוחר שעמד בשער, "מאיפה אתה?", שאל באנגלית והמעל ענה, "אני מפה". מיד, בלי שיתבקש, אמר חבר הקיבוץ, "אני מפה". השוטר הבריטי הביט בעניינו ושאל, "אני שאלתי אותך?".

לפתע, החלו אנשים נוספים לומר, "אני מפה", "אני מפה", "אני מפה". הבריטים הביטו באנשים וניסו להבין מי מהם חברי קיבוץ וכי אינם. ביןתיים הלאו והתרבו החשבים שהגינו מהתשובה, עם מקלות ופטישים בידיהם, והצטרכו אלינו במאנך נגד הבריטים, שהמשיכו לחפש אחר הבורוחים. בשלב מסוים האIOS שיצרנו נראה בעיני הבריטים מוחשי מספיק, והם הסתכלו. המעלים הוכנסו אל הקיבוץ ומיד הופנו אל מחסן הבגדים, שם החליפו את בגדיהם. כך, עוד באותו לילה חוסל מלאי פריטי הלבוש. אך מידי והבריטים היו מפתיעים שוב, הם לא היו מסוגלים להבחין מי מפה וכי ממש. לאחר מכן פוזרו המעלים בין בתיהם החברים, והסתחרו שם עד לפיזורם בין יישובי הארץ השונים.

העצה העממית: חיילים כליות ביג'ר

בשרותת אירועי אותו הלילה והיום שלמחרת כתוב יורם טהרלב, בן יגור,
את השיר צל ומיל בא:

"במדרון מעל הוואדי'
עץ השקדייה פורח
באוויר ניחוח הדסים
זה הזמן לפני הקיש
שעריו הלב פתוח
ותמיד ברוכים הנכנסים.

בימים אשר כאלה
מחכים עד בוא הליל
מחכים לצעדים קרובים
לא סוגרים את הבריח
לא עצומים את העיניים
בימים כאלה מקשיבים.

מי שרubb ימצא אצלנו פט של לחם
מי שעיף ימצא פה צל ומיל בא
מי שסוכתו נופלת
חרש יכנס בדלת
וממיד יוכל להישאר.

זה הבית שבנוינו
זה הארון שננטענו
זה השביל וזהי הבאר
מי שכא לפה - אחינו
מי שכא ישב איתנו
והשער שוב לא יסגר".

ארכ' האים, ג' ג' ו' א' אונזים

כשمالאו לי 16 בערך, לפני הגיוס לצבאי, הצלרפנו, חברי ואני, לגדן"ע. המאמנים היו פלמ"חניים שהתחדרו בשטחי הקיבוץ. הייתה זו עסקה: הקיבוץ נתן להם שטח להתאמן, ובתמורה הם הקשרו את בני הנוער של הקיבוץ בגדן"ע. לימים הפכו כמה מהפלמ"חניים שהגיעו לקיבוץ שלנו לאנשי ציבור ידועים, בהם גם אחיו של שמעון פרסקי-פרס, גיגי. בת זוגו, כרמללה, הייתה מ"כית בנות. אהבנו את האימונים בגדן"ע, אבל אהבנו יותר לצפות בפלמ"חניים בשעת אימון. אחד האימונים הזכורים לי במיוחד התבצע במגדל המים. במסגרת התרגיל היה על הפלמ"חניים לטפס על מגדל המים, למתוח חבל מלמטה, לגרום, כביכול, לפיצוץ - ומיד לאחריו לרדת באומגה אל الكرקע. ביום עומד מתחת למגדל המים מבנה הארוכין של יגור, אך באותה תקופה לא היו שם אלא סלעים וגדדר תיל.

כשהחל התרגיל במסגרת אחד האימונים של הבנות, המ"כית שליהם, כרמללה, טיפסה וראשונה אל ראש המגדל. היא פוצחה, כביכול, את מה שנדרש ממנה, ניגשה לאומגה, נתקלה עליה והחלה לגלוש מטה. כעבור שניות ספורות התנתקה האומגה מהcabell וכרמללה נפלה מגובה רבע היסר אל הסלעים והתuil. היא יצאתה מזה בנס, וחטפה חבלות קלות וכמה שריטות בלבד.

גם התרגיל של הבנים, שנערכ באותו יום, לא הסתיים בלי תקללה. בן זוגה של כרמללה ולימים בעליה, גיגי, עלה למצוקים המשקיפים על הקיבוץ כדי לבצע את אותו התרגיל, מהנקודה בה תרגלו הבנים. לאחר שפוצץ, כביכול, את המטרה, הוא נתרה מעין בטן גדולה והוא נותר תלוי באוויר, כאשר בין לבין הקרקע מפרידים כשיישה מטרים. גיגי ניסה להתקדם, הקפיץ את האומגה על הcabell, אך לפתע התנתקה האומגה - והוא התעופף אל الكرקע. גם האירוע הזה הסתיים בחсад. גיגי נותר ללא שריטה כמעט. אך הלקח נלמד, כמובן, ומazel נחת הcabell כהלאה.

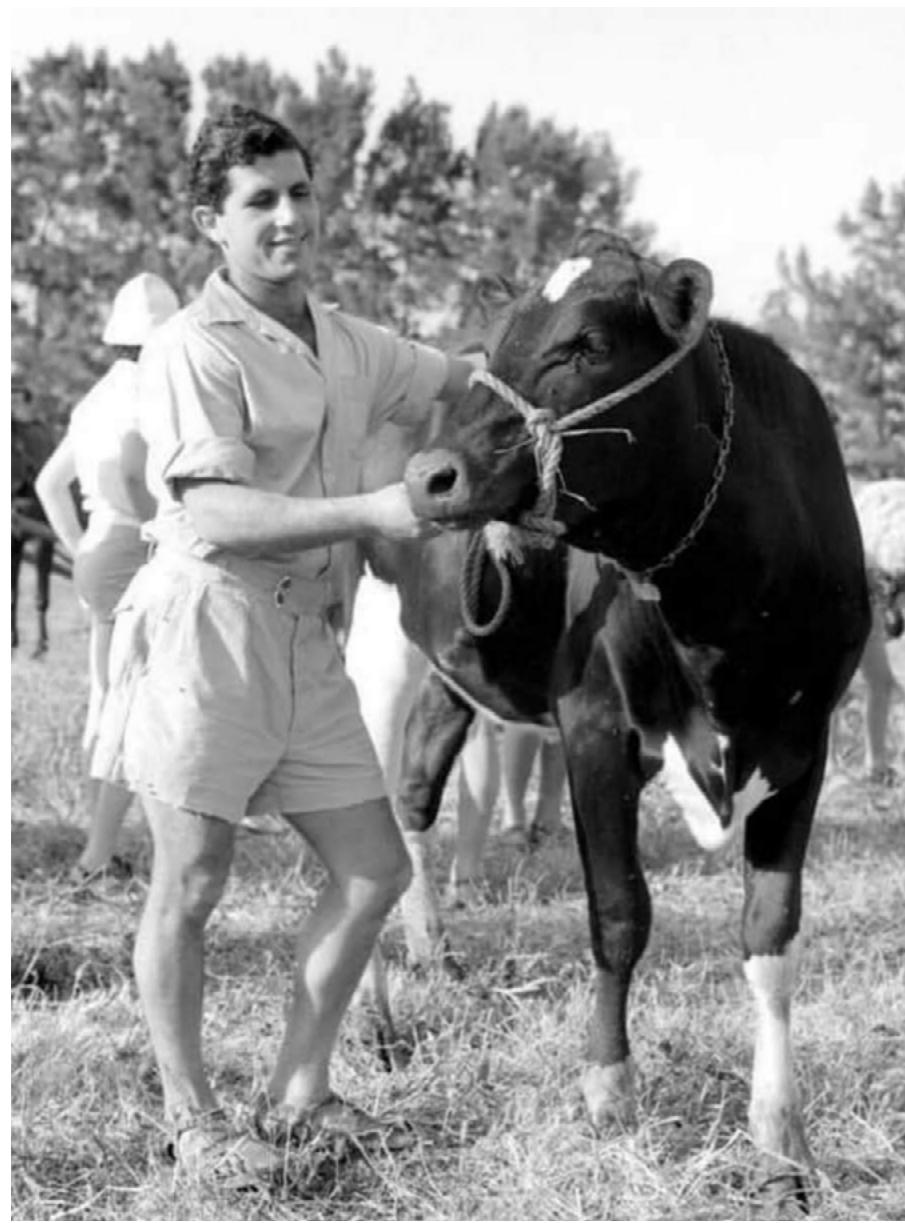
ג' ג' ו' א' אונזים

הפלמ"חניים אימנו אותנו בתרגולים מסוגים שונים, בהיאבקות, בקרבות פנים מול פנים ובתרגיל האומץ. בין היתר היה علينا לזרוץ בסיבוכים על מעקה הבניין הצר שמעל לחדר האוכל, או לטפס על מגדל המים ולזרוץ על הקוחות המחברות בין עמודיו. פרט לאימוני הגדן"ע, בילינו לא מעט בסביבת מגדל המים, ולא מעט התרחש סביבו. עבוריño שמש המגדל גם כבריכת הקיבוץ, שכן באותה תקופה לא הייתה בריכת שחיה מסודרת. נהנו לטפס על הסולם הפנימי אל ראש המגדל ולזרוץ במימי. זה היה אסור ומסוכן - لكن לא יכולנו לגלוות לאיש מהמבוגרים על הבילוי הזה. באחד הביקורים שלנו בסביבת המגדל ראיינו שהוזרמו אליו יותר מדי מים והם גולשים החוצה מפתחו העליון. הכל היה מציף, אך זה לא עצר אותנו מלטבול כהרגלנו במים הקוראים. עلينו בסולם החלקלק ממים וטבלנו בבריכה. כשהגענו העת ללבת, ירדתי בסולם, כשמים מטפטפים על ראשי ואני אוחז בחזקה בשלבי החלקלקים. לפתע, כשהבר סימתי לרדת כמעט, הרגשתי חבטה עצומה. אחד הילדים החל לרדת, ושניה אחות של חסר תושמת לב גומה לו להחליק מטה בכת אחת. למזלן הרבה הוא נחת על... בلمתי אותו בגופי מהתרסקות וכן הצלתי את חייו. בעקבות הפרשה נענוו הילדים שרחזו במגדל המים; נאסר علينا לצאת לפיקניק שנערך לכבוד ל"ג בעומר לא כל חברות הילדים. בדיעבד, הילדים שייצאו לפיקניק סבלו בשל מגז האויר השרכי ששרר באותו יום, אך המסיבה שלנו הייתה הצלחה גדולה, ממש רוח רענן.

ماוחר יותר נבנתה למרגלות מגדל המים בריכת שחיה, ואחד מחברי הקיבוץ נהג לרוחץ בה בדרכו יוצא הדופן. יעקב הגיע ליגור עם משפחתו מתל יוסף, שם לא הסתדר מבחינה חברתית, נראה שהוא לא היה העיפרון המחוודה ביותר בклמר, משומם שלמרות שלמד איתנו באותה כיתה, היה יעקב מבוגר מכלנו בשנתיים. כמו כן, היה לו תפישה אחרת בכל הנוגע לרחצה בבריכה: בשל אהבתו לאורח חיים טבעי הוא נמנע מלכשות את גופו בגד ים. יעקב נהג לטפס על קרש הקפיצה עירום בכירום היולדו ולנהר ממנו לנגד עיניהם הפעולות של בנות הקיבוץ.

אוסף הגדודים

-28-

-29-

כשהלאו לי 17 והייתי תלמיד בכתה י"א, עברתי להתגורר בצריף של כיתות המשך - תלמידי התיכון. היה זה צריף בן שישה חדרים ואני גרתי באחד מהם. בוקר אחד, כשהתעוררתי בחדרי, שמעתי זמזום. יצאתי מהחדר והתבוננתי בכניסה ומעליה גיליתי כמהיות אדריות של דבריהם. הושפתי להביט בהן עוד רגעים אחדים ושבתי לחדרי. כבר הייתי מiomן בהתנהגותן של דבריהם, משומש שהתקבשנו על ידי מעובדות המכורות ביגור למצוין את הקינים קנו, קיבלנו מעובדות המכורות צנצת דבש. CUT פעם כשמצאנו קנו, קיבלנו שצמח מעל לראשי או, ליתר דיוק, מעל ידעת שעלוי לטפל בקנו שצמח מעל לראשי או, ליתר דיוק, מעל לפתח הכניסה לחדרי. ידעת שהדבר הוא האויב הגדול ביותר של הדבורה, והפcta לשומר הכוורת. הסתווכת עם מקל שטוח ובכל פעם, כשאיזה דבר העז להתקרב לכוכות, הciteי בו קלות, על מנת להם אותו בלי להרוג.

בצריף הסמוך היה חדר ששימש לנו כמועדון, שם עמד לרשותנו גם מקלט רדי. באותו תקופה עבדתי בעיקר ברפת. בהפסכות שבין החליבות, נהגתי להתגנב למועדון כדי להאזין למוסיקה קלאסית, בלבד, בגין מפריע. הרדיו קלט שתי תחנות ששידרו מוסיקה ללא הפסקה, JCLW ו-JCKL. אני שיחקתי בין שתיהן וספגתי עוד ועוד מוסיקה. במועדון גם נפגשנו כל החברים, פטפטנו ושרנו יחד. היה זה בילוי חביב עלי מאד.

הופגזה או בז' איז-אייז

הנhti לבנות עם החברים במועדון של הקיבוץ, אך הנhti לבנות גם בעיר הגודלה, תל אביב. שם, ברחוב מזא"ה 62, התגוררה אחות של אמא, דודה פרידה. האבת לברך אצלה ולבנות בחברת ילדיה. גם אחיה ואחותה האחרים של אמא אהבו להגיע לשם ולדייהם בחגים ובשבות. אחד הדודים שהשתתפו במפגשים היה קול גדור ויפה, והוא אהב לשיר לנו מהשירים שידע. גם בתקופת שירותו לצבאי הרכתי להגעה אל הבית ברחוב מזא"ה. פעם אחת החלמתי לנסוע גם בתקופת שירותו לצבאי הרכתי להגעה אל הבית עכשווי הדורומית במדינת ישראל לא מוכר שביקשתי ממשם בטרםפים לאליל. באותו שנים הייתה עכברי העיר הדורומית במדינת ישראל לא מוכר שביקשתי ממשם בטרםפים לאליל.

בדרך לשם צברתי לא מעט חוות, אך אחת מהן נחקרה כי במיוחד בעודי בדרכ, ירד הלילה ומצאתי עצמי במעיין עין חצבה או, בשם הערבי, עין חוסוב, הלא הוא המעיין השופע. מעץ ענק, שאני רוצה להאמין שעומד שם עד היום, צמח ענף רחב בגובה של כ שני מטרים במקביל לאדמה. משום שהיית עייף, החלמתי לעצור ולנוח מהמסע. בחרתי לטפס על הענף, שנראה נוח מאד, התממתנו ונרדמתי. לא חשבתי על כך יותר מדי, ומה שrank הגינוי - תוך כדי נפילה ומיד הושתתי יד כדי לבלום את עצמי. ידי הוטחה באדמה בחזקה ולא יכולתי קרה: זמן קצר לאחר שנרדמתי, התהפקתי, כאלו אני במיטה שכבית, ומיד עפתי מטה. התעוררתי עלי נפילה ומיד הושתתי יד כדי להיבדק אצל רופא. למזרל, לא רחוק מעין חוסוב היה בסיס צבאי. כשהגעתי לשם, העירו את הרופא. הוא טיפול בי וחחש את היד.

היום ימי קיץ חמימים, וכשנסעתי בחלקו האחורי של טנדרא פתוח הרגשתי כל חלק בדרכ: את הרות, את החול ואת המהמורות בכביש. "לאן אתה בכלך רוצה להגעה בתל אביב?", היא הביטה בי. מלמלתי, "יש לי קרובי ברחוב מזא"ה. אגיע אליהם". היא חייכה אליו ומשכנו ככה, שותקים ומפטפטים באוויר הפתוח. הגיעו לתל אביב בاميון הלילה ונפרדו ממנה לשлом. קולה ושירותה נותרו בזיכרוני עד היום. הודיעתי גם לחבר שלה שנוגה את כל הדרך, והפניתי מבט אל העיר הישנה. הייתה זו שעת לילה מאוחרת, ולמרות שהגעתי אל ביתם של הדודים לא העלית בדעתה להפריע את שנותם. שוב פרשתי את שק השינה שלי על הדשא הסמוך וישנתי שנת ישרים. בשעה שש וחצי בוקר פקחתי את עיני והתיצבתי בפתח הבית. דודה פרידה פתחה את הדלת ואני עמדתי מולה, נשא על פני חור מרוצה ועיף. "מגיעת באת?", היא הביטה בי מופתעת. "חצרם", פלטתי תוך שנן נשכחת והתישבתי בסלון. היא הכינה לי קפה של בוקר והניחה על השולחן עם חתיכת עוגה שאפה.

היתה זו תקופה בה הכרתי את תל אביב על בוריה; את כל המקומות הקטנים והמיוחדים. מאוחר יותר גיליתי את 'מדור ידיעת הארץ הבין קיבוצי', והctraptiy אליהם מדי פעם לסיפורים שונים. באחת הפעמים נערך הסיוור ביפו, אך הטרמפ שהסיע אותי הגע עד צפון תל אביב בלבד. משם צעדתי כמו שאני ידע ומתרגל, וגיליתי עוד ועוד מקומות בעיר. משום שאיחרתי להctraptiy לסיוור המתווכן, מצאתי את עצמי משוטט ומגלה את יפו בלבד. עד היום אני חש ערגה בכל פעם כשאני נזכר באותה תקופה קסומה, כשןהנית משלל גילויים והרפתקאות.

200

פרק 2' ב' בראג וו' ימי אספהה

ב-29 בנובמבר של שנת 1947 התחננסנו כולם בחדר האוכל והקשנו להצבעה שנערכה באומ' בוגר'ינה, עבדה איתי ברפת. נוצרו ביןנו יחסים מלאי חופש וzechko המון. היא התגוררה בחדר הסמוך לזה של אחיה, שהגיע גם הוא ליגור. וירג'ינה וחברתה, איריס, חיפשו את קיבתני. בזמןם היה מבודד ומנותק לאחר תקיפת הצבא הערבי או, כפי שכונה אז, צבא ההצלה. השירה נתקלה בכוחות הצבא הערבי, ובקרוב הקשה שנערכ שמו נפלו 46 אנשים. השאר הצלחו להגיע לקיבוץ, לסגת או לחמוק. מאותו רגע נחטמו לחלוין כל הדרכים לעכו ולנהריה, והופסקה האספקה דרדר היבשה. למבקשים להגיע לאזרע נדרש חדש כמעט. גם ביום ניתן לראות את כלי הרכב בהם השתמשו לשינוי האספקה פזורים בדרך ליחסם.

אמנם לא הייתה חלק מהשירה ליחסם, אך חדש לאחר מכן היה חלק משירה אחרת, שנונעה לפתח את הדרך לגיל המערבי במצוע 'בן עמי'. המטרה הייתה לפרק את הדרך לנהריה, לשחרר את יחיעם ואת היישובים אילון, חניתה ומצובה. הצלחתו של המבצע אפשרה גם את כיבוש עכו. למרות שעדיין לא גויסתי באופן رسمي, הטרפה, יחד עם צעירים נוספים מקיבוצי הסביבה, לשירה שיצאה בכיוון עכו. תפקידנו העיקרי היה לשמש חיל מצב בעכו, והוצבתי שם במשך שבועיים ימים. ביום בהיר אחד הגיע למוצב שלנו מי ששימש בתפקיד מרכז העכודה של יגור, ואמר לי: "אתה מוכחה לחזור לרפת ולהציג את הקיבוץ, הכל שם מתauté. איןעובד טוב אחר שיכל לטפל בפרות ולהזקק את המתחים". רציתי להישאר בתפקיד הצבאי, אך נזכרתי במקורה של שלושת חברי הקיבוץ אשר החליטו להתגייס בוגר'ינה להחלטת חברי האחרים. בעקבות כך הם זכו ליחס לא יפה, בלשון המעתה. הקיבוץ קדם לכל, והחלטות שלו קדמו לא פעם לשאיפות האישיות. החלטתי להיות "ילד טוב" ולהזוז. אם כן, גויסי לצה"ל נדחה, ואני מצטער על כך עד היום. רציתי מאד לקחת חלק פעיל במלחמת השחרור, והשיבה אל הרפת גבטה מני מחיר כבד ביחס לנtentivo בו תכננתי לצעוד בח'.

בחג הפסח של שנת 1948 הגיע ליגור מפקד פיקוד צפון, משה כרמל, על מנת לעדכן אותנו על אודות כיבוש חיפה בידי כוחותינו. חדש לאחר מכן, ב-14 במאי של שנת 1948, הכריז דוד בן גוריון על הקמת מדינת ישראל וכולנו חגגנו ופצחנו בריקודים בחדר האוכל. התגייסתי כמנה וחייב אחר כך, באישור הקיבוץ.

פראג ואגרטונג איג'יאג

ה' ג'י'ו'ה זאניג פראג איג'יאג, ג'י'ו'ה הכהאי,

ה' ג'י'ו'ה זאניג פראג איג'יאג, ג'י'ו'ה הכהאי,
1947

אליהם גראם

באותם זמנים הגיעו מගיסות הקבוצות התרבותן במחנה. אנשי הקבוצות התערו בח"י הקיבוץ, למדן, התגבשו ובתום ההכשרה, התפזרו בהתאם לצרכים במקומות השונים. כשקבוצה צדו הגיעה ליגור, החליטי שזו הזדמנות עבורי להתגיים. הם הלכו לנח'ל ואני אחריהם. בנח'ל קיימו בדיקות אישיות ורצו להכיר חברים הקבוצה. רוב החברים שהיו בקבוצה שלוי הגיעו ממחנות עולים ולא רצו להתפתח במסלול הצבאי. היה להם חשוב יותר לדבוק אלה באלה ושהם לילה עברו בין עמדות השמירה השונות, כדי לוודא שהשומרים מתפקדים כהכלמה. כך עברו עליהם שבועיים ימים. אני יודע כיצד, אך בשלב מסוים הם יצרו קשר עם חיל השירות והצילהו לעזוב את המלחנה. ישראל קודם עם הזמן לדרגת מג"ד, בעוד שני נסארתי במחנה כדי להדריך צוערים טעונים. באימונים רצנו עד חדרה ובחזרה, וכך להרים את המורל החבר'ה צעקו ועוזדו אחד את השני. לעיתים הפך העידוד קולני מדי, ורמי דרג החלו להרים גבה ולשאול, "מה לעזאזל קורה עם המחלקה הזאת?". לא הייתה בין הצעוקים. בתום הקורס נשלחתו ללא מעת בחינות מסוגלוות, ולאחריה הגיעו קבעו: קצונה.

את קורס הקצינים סיימי בבה"ד 1, שבאותה עת פעל מדרום לננתניה. בשעה שש בכל בוקר יצאו רופים לידם. לעיתים, בחורף, הסיעו אותן לחוות ואמרתו, "קדימה, כולם להחפט ולהיכנס למים".

אפשר רק לדמיין את הקור... באחת השבתות שנשארתי במחנה, החלינו ללבת לחוף הים. בדרך כלל היה החוף ריק מאנשים וחיל'י המלחנה רחצו בו. באותה שבת פשטו את בגדיינו, וכהרഗלנו נכנסנו מהזהר ובחזרה. כשהתקרבנו בחזרה ומשמש. כשהבאנו אתנו ישבת לה אל החוף, ראיינו שעל השמיכה אישת עם תינוק. לא הייתה לנו כל דרך לחמק מהמצב. ייצאנו מהמים עירומים כבאים היולדנו והשלכנו מבט כדי לא להביט בעיניה של אותה אישת. אחר כך, כשהיינו לבדנו התגלגלו מצחוק מעצם המחשבה על הסיטואציה.

איך יירק עיה?

בסוף דבר, אין מרצון מה שעשיתי בצבא. עשרה ימים לפני סיום קורס הקצינים הכנינו מפקדי הקורס רשימה של אנשים שיועדו להישאר במחנה ולהדריך את הצוערים החדשים. גם שמי הופיע ברשימה, לצד שמו של ישראל לוי מקיבוץ יגור ושמו של צוער נסוי מקיבוץ דגניה. אנחנו לא נשארים כאן", פסקו שנייהם בתוקף, "גם אם זה אומר לסרב פקודה". העונש שהם קיבלו על סירוב הפקודה לא הטריד אותם במיוחד. הם שוכבו לתפקיד בודקי שמירה בבסיסים, ומדי מלחנות עולים ולא רצו להתפתח במסלול הצבאי. היה להם חשוב יותר לדבוק אלה באלה ושהם לילה לא יפרידו ביניהם. לכן, עשו עצם מטומטמים. אני בחרתי בכיוון הנגדי: הייתי רציני ורציתי שיבחינו בפוטנציאלי הטמון بي וכמה שאוכל לתרום לצבא. התקבלתי לקורס צבאי במחנה טעוני. וכך עזבנו את המורל החבר'ה צעקו ועוזדו אחד את השני. לעיתים הפך העידוד קולני מדי, ורמי דרג החלו להרים גבה ולשאול, "מה לעזאזל קורה עם המחלקה הזאת?". לא הייתה בין הצעוקים. בתום הקורס נשלחתו ללא מעת בחינות מסוגלוות, ולאחריה הגיעו קבעו: קצונה.

יום אחד, בעודי מתחLER במחנה, לפתע הופיעו מולו ירג'יניה, שהחלטה לבוא לבקר אותי. הייתה נחמד אליה ויצאנו לטיל יחיד על הגבעות שמלול הים. כעבור כשעה או יותר נפרדתי ממנה לשולם והלכתי. כמה ימים לאחר מכן הופיעו ירג'יניה שוב בbasis. היא לבשה בגדים יפים במיוחד וצדעה הישר אל חדרו של מפקד הבסיס, מיש, אותו הייתה, כאמור, מיזדד מאד. כאשר יצא מהחדרו היא פנתהisher אל היציאה, מבלי להתעכב או אפילו להבטיח לכיווני. מיש קרא לי לחדרו ועדי: "האישה הזו אומרת שהיא בהריון מTHR".

משכתי כתפיים לאחר, "וזה היא אומרת", ענית ולא הוספה. הוא לא שאל אותי מעבר לזה, ואת ירג'יניה לא ראייתי שוב מעולם.

אליהם גראם
המחשכה על הסיטואציה.

ין סבב עיון

אחרי שקדמתי לדרגת סגן וסימתי להדריך שני מחו"רים בבה"ד 1, החלטתי שאיני רוצה המשיך בשירותי שם. בינתיים נודיע לי על קורס Km"נ, קציני מודיעין, שנפתח לא רוחק מרמלה וסופחתי אליו. נהניתי מאד. הסגל היה מצוין ואהבתה את המקום. בסיום הקורס תהיתי לאן אמשין. המליצו לי להצטרף לגולני, אך לא ידעתי מה בדיקן יכול לעשות בחטיבה זו. בסופו של דבר הוחלט לצות אותי לגדוד לוחמי הגטאות בתפקיד מ"מ. לא הרגשתי שאני מלא שם תפקיד רב ממשועות. אני סבור שהמ"פ שפיקד עלי קיבל את תפקידו הוגוד לפז"ם שכבר, ולא משומש שהיה בה מידה גודלה של שאפטנות. הכרתי אותו בבה"ד 1, כאשר הדרכתי שם צוערים. אף על פי שהוא היה המ"פ שלי, לא היה ביןינו קשר קרוב מדי. המג"ד שם נישא לבת כיתה שלי וכן היה לחבר קיבוץ יגור; מדי פעם נסענו יחד הביתה.

מכחinetו של המ"פ, שני הדברים החשובים ביותר היו סדר וניקיון. את המטלות הללו ביצענו בקלות, בעוד ששיגרת ימננו הייתה סתמית ונטולת עניין. כאשר התגייסתי לצבא חלמתי ללחום ולחתך חלק משמעותי בחיזוק ביטחונה של הארץ. לצערי זה לא קרה, משומש שבזמן המתאים נקראתי לשוב, כאמור, לעבודות הרפת ביגור.

גיא אסף אוּרְזָגֶר הַגִּפֵּר הַצְׁבָאִית

ג) צולג האים

בתקופת שירות הצבאי במילואים הרגשתי שאני נוטל חלק משמעותית יותר בהגנה על המדינה. הייתה חיל מיחידה פעילה שהתחממה רבות בשטח, והרגשתי שאני עובד וממשש את יכולותי במהלך האימונים חוותנו לא מעט התקויות עם ערבים. באחת מהתקויות פתחו לנו בערנו באש מהלך אימון של היחידה. אנו היו מוכנים להתרחשות זו. מיד הודיענו לכלם לפתוח באש נגדית, מה שגרם לערבים לנזר את הנשקם ולבrho מעדמות התקיפה שלהם.

במהלך אימון אחר, בצפון הנגב, התפזר הגדור בשטח על פי פלוגות. היה זה אימון ח'י, ובפרק קצר מולנו היו כפרים ערביים. כך, בכל רגע, יכולנו למצוא עצמנו תחת אש ללא כל התראה. י贉נו לאימון עם מעט מים, משומש שהסתמכו על בורות שתיה שאת מיקומם הכרנו. להפתעתנו ולאכזבתנו, היו הבורות יבשים. לפניינו המתין שבוע של אימונים, והוא ברור שעליינו לדאוג לאספקת מים בהקדם, משומש שהמים הילכו והתרוקנו. שלחנו את רכב הקומנדקר, על מנת שיביא מים מברז באמצעות הדרכ. היה עליו לנסוע מאה קילומטר הלוך ושוב. את המים מילאו במיכל פתוח המכונה מזוודה. משומט טליתות הדרכ, לא מעט מהם נשפכו החוצה והמיכל הגיע אליו חצי ריק. שלחנו את הקומנדקר להביא מים מספר פעמים, אך המצב היה רע. המים היו מועטים, המשמש חמה, ומהדבר - מדובר. את אחת ממלחמות הפלוגה אימנתי בעצמי. זה היה מסלול גבעות שימושם מה לא הצליחו לסיים. בכל פעם לקרה סיום המסלול נתקלו בבעיה ונאלצנו להפסיק את האימון.

בשלב מסוים בחרתי את האזור, בחיפוש אחר פתרון למצוקת המים. בעודו חוזר אל המסלול שוב ושוב, חשבתי שכדי לבדוק אם יש בור אחד שלא יבש. כעבור שבוע ימים כמעט, גם האנשים המצויים שהערכתי מאד, חשו מותשים וחסרי כוחות בשל הצמא. למרות הסיכון המזרע, החלטתי למשהו אחר לפקד על האימון הבא, ולהלכתי לתוך בין הגבעות בתקווה למצוא נווה בדבר. עברתי גבעה ועוד גבעה ולפתע, הבחנתי בו עומד שם נסתר: בור ובו מקו מים צוננים. היה זה הצלה ממש.

פרק 2' הצאיה א' בראה

גופה של אמה החולנית של דרורה, ליזה, היה חלש. היריעון היווה סיכון ממשותי עבורה. למרות זאת, ליזה לא הייתה מסוגלת יותר על פרי בטנה והרתה. ב-18 ביולי של שנת 1933, נולדה דרורה. לאחר מכן הרופאים אסרו על ליזה להרות שוב. דרורה גדלה אם כך כבת יחידה, והיא לא אהבה את המצב הזה. היא טיפחה שאיפות להקים משפחה גדולה, ואכן, לימים זכינו לגדל את חמשת ילדינו.

כשנה קודם ללידה, ליזה, ילידת פולין, עלתה ארץ ייחד עם בעלה, אהרון ברדי'בסקי, מאוקראינה. אהרון היה חבר בתנועת החלוצים 'דרור', שהתארגנה מזרח אירופה. כשהגיעו לארץ, הוא וחבריו לתנועה התפזרו בכמה קיבוצים, בהם יגור וגבעת השלושה. אחיזותה של ליזה, שלא ונויותה, החליטה להשתקע בתל אביב. האחות הרכעית, מירה, נשאה לפולין, ושרה את השואה כשהיא מצטרפת לפרטיזנים. הקשר אליה נשמר מעט לאורך השנים, והוא אף הגיע לביקור בארץ בשנות השמונים. שלוש האחיות היו אחיות במקצוען. שלא ונויותה עבדו שנים רבות בבית החולים הדסה בתל אביב, ואילו ליזה עבדה במרפאת יגור, והמקצועית שלה נודעה לשכח.

כשדרורה ואני הת喧נו, הזמננו להתארח לכמה ימים אצל חברה תל אביבית של המשפחה, אידה שרברק, שהייתה בעלת הוצאה ספרים. אידה הייתה להן חברה אהובה, לנו - כמו דודה נוספת. על המדף שלנו היו לא מעט ספרים שאידה העניקה במתנה לילדים.

גלויה 2' גראה

גלויה 2' גראה

גלויה 2' גראה גן הווי

אוכ' ג'ז זורקים

-40-

דרורה נולדה ביגור. רבים סבורים שהכרנו ברפת משום שעבדנו שם יחד, אך בפועל הכרתי אותה כל חייה. למרות זאת, בילדותנו לא התודענו זה לזה; היא הייתה צעירה ממנני, ומטבע הדברים כל אחד מאיינו בילה עם חברי משככת הגיל שלו. במהלך ימי הלימודים בבית הספר היסודי, עד כיתה ח', אכלנו ארוחות בוקר וצהרים בחדר האוכל של בית הספר. האוכל שהוגש לנו, הילדים, בשולב במיוחד עכורנו, בנפרד מזה שהוגש לחבריהם המבוגרים. אלא שבמהלך כל שנותי כתלמיד בבית הספר היסודי, האוכל לא היה טעים. לדיסת האורז היה טעם נורא; העוף "קובס" כהלה; והבשר בשולט מרകם בלתי ניתן לאכילה. يوم אחד, כשהייתי תלמיד בכיתה ח', דרורה - תלמידת כיתה ה' - שימשה תורנית בחדר האוכל באחת הארוחות. היא הייתה אחראית על הסדר בהגשת האוכל ועל הניקיון לאחר מכן. האוכל שהוגש לנו באותו יום היה גרווע במיזח, ולמרות התיאבון הביריא שלנו לא היינו מסוגלים לאכול אותו. אך לפיה עקרונות הקיבוץ הידועים לנו מינקות, לא זורקים אוכל. לכן ארזה דרורה את השאריות הרבות שנותרו, והחלה לצעוד מחדר האוכל שלנו אל המטבח, מרחק של כמה מטר. המבשלה הבינה מרחוק בדרורה שנושאת חזורה למטבח כמות גדולה של מזון, וככל הנראה נפגעה ממש שלא אכלנו את מה שביישה. לפתע היא נעלה מהחלון, וחזרה עם דלי מלא במים - אותן שפכה כמחאה על ראהה של הילדה הנבוכה...

ג'וינה ואהה יונה

לא פעם ולא פעמיים הגיעו לנו אוכל שלא מצא חן בעיניינו. אך, כאמור, אוכל לא זורקים. לכן, מצאנו דרכים יצירתיות להיפטר ממנו. חדר האוכל של בית הספר היה בניו משני מפלסים, כשרצתפת המפלס העליון עשויה מעץ, בו נוצרו סיקופים פתוחים. אחד מהם היה פתוח כל כך, עד שנוצר חור מתחת ללוחות. כך, הוא שימש לנו כמעין בור, לזרוק לתוךו את כל מה שלא רצינו לאכול. אין ספק שהעכברים ושאר החיות והחרקים התענגו על המזון שנאגר שם. מי שנהנו עוד מהאוכל שזרקנו היו הכלבה השחורה, כושית, והכלבה החומה, דובה. נתנו להן לאכול מכל הבא ליד והן אכן תפחו לנגד עיניינו. כשלعلي לכיתה ט' והתחלתי ללמידה בבית הספר המחויז, הפלא ופלא: לעוף, שטעמו נקשר עד כה בזה של סבון, היה טעם נפלא, כמו גם לשאר המאכלים. שמחתי על המעבר לבית הספר המחויז, ولو מעצם העובדה שיכולה לגלות את טעמו האמתי של האוכל.

ג'וינה ואהה אהרון זעדי ג'ז'

-41-

הטగ' הצעירה עז' גלאה

מעולם לא פחדרנו מהבריטים. להיפך. הייתה בהם מידת גנטלמניות שנסכה בנו ביחסון. עם זאת, לא אשכח את אירוני השבת של-29 ביוני 1946, היוזעה כ'שבת השחורה'. הבריטים הטילו עוצר על ערים וקיבוצים וערכו חיפושים מkapים, מבית לבית, במטרה למצוא נשק לא חוקי ומסמכים סודים של ההגנה והפלמ"ח. אחותי, כרמלה, כבר שירתה בפלמ"ח, בבסיס אשdot יעקב. אני עצמי עבדתי באותו ליל שבת ברפת, במשמרות החיליבא האחורי של הלילה. עם אורי הרASON של הבוקר פרצו הבריטים לקיבוץ. יחד עם שאר הילדים בקיבוץ, הגיעו דרורא אל חדר האוכל. הם התבקסו לשכב על הרצפה ונאסרו עליהם לזרז, על מנת שהבריטים לא ידעו שם שם. הם נדרשו לשמור על שקט מוחלט. דרורא, בת ה-13, נעה על ידי דבריה והעקיצה גרמה לה כאבים עזים. היא רצתה לקום ממוקמה, אך הייתה מחייבת להמשיך לשכב ללא נוע, בדממה. היא גייסה את המשמעת העצמית שלה ועמדה בכור בכבוד. בין היתר הגיעו בני קיבוץ ובאים נוספים להסתתר בחדר האוכל. עד מהרה חשבו הבריטים את מקום המסתור והחלו לנפץ את החלונות. הם ביצשו מכל המסתתרים לצאת החוצה אבל אלה התנגדו. התנהגותם של בני הקיבוץ גרמה לבריטים לקרב את הזחל". מים שליהם אל החלונות המנופצים ואל שני פתחי חדר האוכל, ולהתיז דרכם שכן שחור צופת. המהלך גרם לכולם לצאת מחדר האוכל. הבריטים עצרו את הגברים והביאו אותם אל מחנה המעצר בג'למה, כשהם צבעים בשחור מכף רגל ועד ראש.

בו זמנית הופיעו חיילים בריטים נוספים בחצר הרפת. חברי ואני קיבלנו הוראה מהבריטים לעלות על כלי הרכב, והחלטנו להפעיל התנגדות פסיבית, כך שלא עליינו בכוחות עצמוני. oczywiście זמן מה העליינו על כלי הרכב ונשלחו למACHINE המעצר בעתלית. האוכל שניתן לנו במחנה היה במשורה, لكن בכל פעם שהחלפו החיילים על פנינו שרנו להם: "אני רעב, בטני מצטמקת מרעב". בשל גיל הצעיר יחסית, 16 וחצי, שוחררתי מעבור חמישה ימים בלבד. הקיבוץ היה נתון עדין תחת חיפושיםם המקייפים של החילינ'ס הבריטים, ולכן נשלחתו יחד עם בני ג'לי לשאות ב'בית החלוות', עלינו את זכרונות הימים האחרונים, הוא לך אותו ואת חבריך לבילוי בגין העצמות ופינק אותן באוכל ובשתייה.

חרזרנו ליגור לאחר שהבריטים יצאו משם. הפיטה ניכרה בכל פינה. הרס ובלגן שררו בכל מקום. איזורים רבים נותרו חפורים, והעידו על מאconi החילינ'ס למצוא נשק. הבריטים אכן מצאו 32 סליקים, כמו גם את הסליק המרכזית. הם הגיעו מוכנים, וככל הנראה קיבלו מידע מקדמים על מקומות המכחים שבקיבוץ ועל שיטות ההסואאה. בסך הכל אוחתו לעלה מ-500 רובים, כשמונים לבריטים, כמה פצצות מרגמה ולמעלה מ-400,000 כדורים. זמן מה לאחר מכן הצליחו אנשי דרכם שמן שחור צופת. המהלך גרם לכולם לצאת מחדר האוכל. הבריטים עצרו את הגברים ונכדי, ומצאו סליק שהקיבוץ כלל לא זכר את קיומו.

גלאה עז' גלאה

לואי או איאנה, איאנה

כשהגעתי לגיל ההתבגרות, דרורה הייתה עדיין ילדה. לא יכולנו לנחש שלימים נהפוך לזוג ונניה יחד. כשהיא שיחקה בצעצועים ילדות, כשהיא בוגרת גילה, אני התחלתי לגלות את היחסים עם בנות המין השני. כשחגנתי בר מצווה, אחת מחברותי לכיוה צרפה למפגשים שלנו את אחותה בת החמש עשרה, ששונה. כולן ידעו שהיא לבלה עם בני נוער. יום אחד, היא ניגשה אליו וביקשה, "בוא נהייה חברים". סירבתתי. ששונה לא הייתה רגילה שמסרבים לה והתגנובה שלי הטעינה אותה. لكن היא התחללה להעליל עלי עליות שווא, אותן סיפרה לכל מי שנקרה בדרכה. "הוא רודף אחריו", אמרה, "הוא לא נותן לי מנוחה". גם כשהגינו לקיבוץ בני נוער, שהיו פליטים ממלחמת העולם השנייה, ששונה סיפרה להם עלי. בכל פעם שעברתי לידם הם הקניטו אותו כשרו לעברי, "שושנה, ששונה, ירח נישא אל ענן, כמוו אליר' ששונה, ביום עוד יפליג קפיטן". הסיפור רדף אותו. בסופו של דבר, הכרה שהסיפורים על ששונה פרשו כנפים ומישחו מבני המשפחה שלה החליט שמו טוב לה להיות הרחק מיגור. חשבתי שבכך תם הסיפור שלה איתי, אך התבדתי.

שושנה הגיעה לאשdot יעקב וגם שם המשיכה להפיץ סיפורים עלי: "יש אחד בקיבוץ יגור", כך הייתה מספרת, "שרודף אחריו כל הזמן. הוא לא נותן לי מנוחה ושולח מכתבים ללא הפסקה". אני זוכר שהגעתי למחנה קיז, והוא שם חברה ששמעו עלי ממנה. הם הראו לי סוג מעטפות שהיא סיפרה שלוחתי אליה. אחת המעטפות הייתה צוזו שלוחים מחוץ הארץ. "למה שאשלח מעטפת זואר ח'ול אם אני בארץ?", שאלתי והבטתי בהם. הם דממו בהסכמה והלכו מהמקום. אני יודע איך ולמה דעך העניין, אך בסופו של דבר בשלב מסויים היא נעלמה מחיי.

בינתיים סימתי את לימודי בכתה ח' והמשכתי ללימוד בתיכון המחויז. לקרה סוף לימודי בכיתה י', שמתiy לב שאחת מתלמידות כתה ט' עוקבת אחריו לא מעט. ראיתי אותה מביטה بي בכל מקום אליו הלכתי. כמה ימים לפני שיצאנו לחופשת הקיץ, ניגשתי אליה, "בואי ניפגש", הצעתי והוא הסכימה מיד. כבר באותו הערב נפגשנו - שמה היה רותי. מצאנו פינה על הדשא ובילינו יחד. כך גם ביום המחרת וביום שלאחר מכן. במשך ארבעה לילות וצופים נפגשנו על קר הדשא, עד שבפעם הרביעית סיפרתי לה, "מחר אני יוצא למחנה של תנועת 'הנער העובד והלומד'. נפרדנו ולא התראינו שוב. כמה שנים לאחר מכן, השתתפתי בהלויה של מכון בניהול. בעוד צועד עם האබלים בכפר, הבחנתי בכמה נשים שישבו לצד. אחת מהן הייתה רותי, כתנית קטן בין זרעותיה. נופפת לשולם וחיכתי אליה. היא נופפה וחיכתה בחזרה. מאז לא ראיתי אותה שוב.

הយייר

בשנת 1951, לאחר שהתגייסה לצבא, סיימה דרורה קורס מ"כיות במחנה צבאי שבין ירושלים לבין רמת רחל וקודמה לדרגת סמלת. היא הדריכה בנה"ד 12, בצריפין. לאחר מכן מוכן הגעה עם קבוצת חיילות לבסיס בסמור לקיבוץ גינוסר, שלשפת הכנרת. באותה תקופה חיזור נוספת אחד החיללים ששירתו עמה בבסיס, אך היא לא עונתה לחיזורים שלו. שמו היה רפי איתן, שלימים היה איש מודיעין בכיר, חבר הכנסת ושר. דרורה הצעינה בשירותה הצבאי; היא ידעה לפרך נשק ולהרכיב אותו 'מתוך شيئا' ועזרה לכל מי שנזדקק.

ב-29 באוקטובר של שנת 1954 נישאנו, דרורה ואני, בחתונה משותפת עם זוג נוסף מיגור, שלוה ועוזי. אחותה של שלוה, אסתרקה, שירתה בלהקה צבאית, והיא הביאה את חברותה להופיע בחתונתנו, שנערכה בחדר האוכל והייתה גדולה ושמחה במיוחד. דרורה ואני היו ביןינו סודות וידענו הכל כמעט. עם זאת, היה לנו כבוד הדדי וקשר פתוח וחברי, כך שלא היו לנו סודות וידענו לפחות אחד על השניה. בדומה לכל זוג, התעוררו בינינו קונפליקטים, אך ברוב המקרים ידענו לפתור אותם בחוכמה. כך, למשל, אהבתינו להאזין למוסיקה ואילו דרורה לא הייתה שותפה לאהבתינו זו. השתדלתי לנתקל לאוסף התקליטים שלי בשעות שלא הפריעו לה. זמן קצר לאחר נישואינו, ב-26 ביולי של שנת 1955, נולדה בתנו הבכורה אילת.

הנינה ואילת

הנינה ואילת

לאחר שחרורי מהצבא, מצאתי את עצמי די כודד בקיבוץ. העבודה כרפת התחנהה במשמרות וחיטוי בהתאם. מדי פעם נפגשתי עם חברים מהקיבוץ, אבל ביקשתי לעצמי יותר. לא רחוק מביתי גרה בחורה צעירה ממנה ארבע שנים. גם היא הייתה בודדה. את אט, מצאנו את עצמנו מתקרבים ומפגים את הבדידות. שמה דרורה ברדי'בסקי ולימים היא הפכה לאשת. אמה, ליזה, עבדה במרפאה ואביה, אהרון או, כפי שכינו אותו, אוציה, היה איש מפלגה ידוע, שעבודתו הייתה כרכחה בנסיבות רבות לכנסים ולהרצאות. לאחר מלחמת העולם השנייה הוא יצא לשיחות באירופה, כדי להגיע אל ניצולי השואה ולנסות להביאם לישראל. לשם כך גויס לצבא הבריטי, ומשום שלבש מדים, התאפשר לו לנוע בחופשיות במחנות הפליטים ולהגשים סיוע לניצולים.

דרורה ואני

דרורה ואני

נרגתי לבקר בחדר של דרורה, שניצב מול הוואדי. היא הייתה מעשנת כבדה, ואני פטפטנו בזמן שעישנה. לעומת זאת, אני לא עישנתי - פרט לפעם אחת, כשהייתי תלמיד בכיתה ז' אז פרצו הילדים למחסן האספקה של הקיבוץ ולקחו שם סיגריות. עישנתי חצי סיגריה בkowski, ובכך מיצית. nisiyi לגרום לדרורה להפסיק לעשות, אבל היא המשיכה בשלה. זה היה הרגע שהיא אהבה. באחד מימי החורף, כאשר הוואדי זרם בחזקה, תפסתית את קופסת הסיגריות שלה והשלכתה אותה אל הזרם. זה לא شيئا דבר. דרורה פשוט קנתה לעצמה קופסת סיגריות חדשה, ולא הצלחתי לשכנע אותה לחזור מעישון. היא ניסתה להפסיק כמה פעמים, אבל ההנהה שביעישון הייתה חזקה מכוח רצונה. פעם אחת בלבד كنتי לה סיגריות בדיוטי פרי כשטשתי לחוץ הארץ. משומ שניסיתי להניא אותה מההרגל המזיך, לא שבתי לפנק אותה כך שוב.

כליזה

בבוקר יומם שבת, ה-13 באפריל של שנת 2019, נפטרה דרורה ממחלת הסרטן. הרופאים אבחנו סופית את המחלת יומיים בלבד לפני מותה. מצבה היריאותי של דרורה הלך והתדרדר כמו שנים קודם לכן, כשההתוצאות מהן סכלה שיויכו לביעות שונות שאבחנו אצלה. כך, למשל, היא אובחנה עם בעיות לב ואף עברה ניתוח להשתלת קווצב לב. לא ידענו שהסרטן הוא המחולל שמות בגופה. הימים האחרונים לחייה היו לא פשוטים, בלשון המעטה. היא חשה ברע, מצבה התדרדר ב מהירות והיא איבדה את יכולת האוכל. הרופאים התקווינו לנתח אותה שוב, אך היא לא הצליחה להתאושש. מזא, בכל לילה, לפני אני מכבה את האור ונרדם, אני מביט בתמונה שלנו, שתליה מעל מיטתנו בחדר השינה ונזכר בימים יפים.

במהלך השנים עבדה דרורה בתחוםים שונים בקיבוץ. בכל מקום בו עבדה, באו לידי ביתוי חשוב האחריות ומוסר העבודה הגבויים שלה. ממש שנים אחדות לקחה חלק בוועדת ריהוט של הקיבוץ, שבמסגרתה היו מתקבלות החלטות באשר לפרטי הריהוט אותם מותר לחבריו הקיבוץ לרכוש. בצעירותנו עבדנו, דרורה ואני, יחד ברפת, ובמהמשך היא עבדה בכתבי הילדים. בשנת 1969 קיבלה דרורה על עצמה את ניהול המבנה הציורי הגדל שאר הוקם ביגור, לזכרו של ישראל בר יהודה. ב'בית בר יהודה' הוקם מועדון חברים, שהיה למוקם פופולרי לפגישות חברים ולשיחות על כס קפה. המתחם כלל גם ספריה ואולמות לפעילויות תרבותיות שונות. ממש שנים ניהלה דרורה את המקום ביד רמה, וksamיצתה את תפקידיה בעבר לעבוד במתפרקת הקיבוץ. שמה יצא כתופרת שאין אליה לא תצליח להתגבר, ורבים מחברי יגור זוכרים לה טובעה על התיקונים שביצעה עבורם. היא הייתה מוכשרת ובעלת ידי זאב ממש. בשעות הפנאי תמיד הייתה עסוקה ביצירה כלשה: מחרוזות מזרעים שונים שאספה ביגור, רקמה, תפירה ועוד. את התחרופות עבדה בננותינו תפירה בלי מאץ. בתקופה בה גרכנו במלכיה יצא שמה של דרורה הודות לכישורייה באפיית עוגות ובקישוטן. עבודות היד שיצרה הגיעו למספר תערוכות שהוצגו ביגור. כל בני המשפחה, כמו גם חברים קרובים, נהנו מהן: תכשיטים ייחודיים, בגדים ילדים, שפע בובות רכות וונימות וספרי פעילות קטנטנים; כולם עשירים בפרטיהם ועשויים עבדות יד מוקפדת.

תזכיר אמגה יגיה ציון גולדה

ויליאם וויליאם 50

ויליאם וויליאם 50

פרק ה' סיפוריים אוסף ג'רפה

בתום השירות הצבאי, עבדתי ברפת של יגור במשך שנתיים. באוטה תקופה פיתחו את ענף הרפת ביגור והקימו מכון חילבה. בעוד שהרפת עצמה נשarra בשטחה המקורי שבচচর המשק, מכון חילבה הוקם למרחק מה שם. לפניו הקמת המכון התבכעה חיליבת בידים, וכעת סיפקה הפיתוח החדש תנופה ממשמעותית לענף. ביוםיה הטובים אכלסה הרפת כ-300 פרות, וסיפקה כמויות גדולות של חלב לחברת 'תנובה'. בתקופה בה גם דרורה עבדה ברפת, הגיע למקום צוות צילום שתיעד אותה מחליפה את כדי חיליבת. זה שנים רבות שהצללים מלאו אותו ולעתים קרובות הוא מוצג בתערוכות צילומים היסטוריים מהקיבוץ. אם בצלומים עסקיים, באחת הפעמים, כשדרורה ואני צעדי אל הרפת בשטח הפתוח, ראיינו עף דורס שניסה לעוף ללא הצלחה. כשהתקרבנו מעט, ראיינו שזהו חיוייאי, המחזיק במקורו נחש צפע. הנחש, שלא היה פראייר כלל, ליפף את גופו סבב לאותו חיוייאי, כך שמנע ממנו לזרז. אחד החברים שהיה איתנו אמר מיד, "אני רץ להביא את המצלמה שלי". הוא חזר כעבור רביע שעיה, וכשהם עדין באותה תקופה, צילם אותם. כעבור שנים רבות ביקרתי בתערוכת צילומים במוזיאון תל אביב. לפתע, בין העבודות שהוצגו, הבחןתי בצלום של חיוייאי, שבו נחש צפע מלופף סבב לגופו. זה נראה בדיקות אומה תמונה שהבר זיכר לקיבוץ צילם שנים קודם לכן.

שאול חייזר ג'רפה

קשרי העבודה והמסחר בין יגור לבין חברת 'תנובה' הילכו והתפתחו. מצד אחד, שיווקה יגור את תנותנת הproxot שברפת. מצד שני, נהגי הקיבוץ עבדו ב'תנובה' כמשוואקים ומחלקי סחורה. מכאן, שבתום ימי העבודה, חנו כלי רכב של 'תנובה' בשטחי הקיבוץ. עוד לפני שקיבלו רישיון נהיגה, נסעתו באחת מאותן מכוניות דרך הגשר שחוצה את כפר חסדים. לפתע, לאחר שחציתו את הגשר, התעורר بي דחף לא ברור לשוב. ביצעתו פנית פרסה ושני הגלגים האחוריים כמעט שנתקעו בתעללה. ברגע האחרון הצלחתי ליצב את הרכב וכך, במלוך, הצלחתי את עצמי מתאוננה נוראית. באותו שנים לא אכפו נהיגה עם רישיון במידה דומה זו בה מתבצעת אכיפה כוים. בכל זאת, כשהגעתי לגיל המתאים, נסעתו לחיפה על מנת להוציא רישיון נהיגה כהלאה. רציתי רישיון לנוהג במשאית. נהגת במשאית, בעלת תיבת הילוכים ידנית כמובן, ברוחות המשופעים שמעטרים את הכרמל. הכבושים היו בעלי שיפורן כמו גם צרים ומפותלים. על מנת לסייע את המשאית בשטח צר כל כך נדרש תמרון רב. באחת הפעמים התחלתי לנסוע לאחרר ומעט התהפקתי.שוב, שיחק לי המזל - ובנס ניצلت מההתהפקות.

7128 ?frie

אָמֵן יְהוָה נִכְיָה

בתום כשנתיים במלכיה שבנו אל ביתנו ביגור, ואני ביקשתי לעבור לעבוד בשדה. לאחר שלושה שבועות בשדות, מסיבה לא ברורה, החטמאתי בפرونקלים בכפות הידיים וברגליים. הייתה זו מכחה של מש. הייתה חבוש כולי, והוחלט שלא אוכל לעבוד שוב בחוץ. אמנם, מדי פעמי שבתי לשדות לבצע עבודות קטנות, כגון קטיף, דילול או ניקוש עשבים, אך לא לעבודה קבועה. שוכצתי אם כן לעובודה במטבח הקיבוץ, הctrופתי לוצאות המבשלים והתמחתי בהכנת מרקים ומאכלים בשם. ציבור הסועדים היה מORGל למנות מסימות שהוגשו בהתאם לימי השבוע, וכל שינוי עורר מהומה קטנה... למשל, הארוחה המסורתית של צהרי יום שישי כללה, בין היתר, אטריות. כאשר באחד מימי שישי לא ניתן היה להכין אטריות, ספקה אחת המבשלות ידיה ואמרה, "מה יאמרו ההונגרים, שמצפים לאטריות?!".

שנתיים רבות לאחר מכן, כאשר כבר לא עסكتי בענף המזון, החליטו ביגור לעבוř לשיטת הגשה עצמית בחדר האוכל. יחד עם חבר נוסף מוניתי אחראי על הפרויקט הזה. לא הייתה זו המשימה היחידה שמיילאתי מחוץ לשגרת העבודה: גם ברפת, וליתר דיוק, בمكان הchèvre, נקראית לשוב לדגל מספר שנים לאחר שבנו מלכיה. הצעתי ויזמת רعيונות ליעול ושדרוג במקוון. לשם כך נסעתי להיוועץ במומחים ובמהנדסים. עם סיום הקמתו של המכוון החדש הצלחנו להגיע לתהילהן חליבה שהגדיל את התנובות פי שלושה.

לאחר תקופת עבודה יתבצע השתלבתי במשרה בבית החrosisת 'לgin', שם עבדתי שנים רבות. היה זה בית מלאכה שהחל את דרכו כפחחיה והפתח לכדי מפעל גדול, שמייצר קופסאות שימושים לתעשייה המזון. את דרכי במפעל התחנתי כעובד קו ייצור. עובדי המפעל עבדו במשמרות: משמרת יום או משמרתليلה. המכונות, שעבדו במשך כל שעות היממה, הפכו חתיכות פח ל קופסאות ולאריזות שונות. התמחיתי בעבודה על המכונות השונות, ובשלב מסוים קודמתי לתפקיד אחראי על קו הייצור. בהמשך קודמתי ושימשתי אחראי על קווי ייצור נוספים, עד שבמסוף של דבר מוניתי למוהל מעורר של שלושה קווי ייצור.

'לgin' ניהלה קשרים עם מפעלים בחו"ל בארץ, וmdi' פעם הגיעו אל המפעל מהנדסים זרים. באחד הביקורים, שנערכו בשנות השבעים, זכיתי לארח שני מהנדסים מיפן. באותוثن שנים, נציגים של המזרח הרחוק לא היו מחזה נפוץ בארץ. הייתה זו אטרקציה לאורחים אוטם, להכיר את התרבות שליהם, לדאוג שריגישו בנווח ואך למצוא עבורם את האוכל המיעוד שם ביקשו.

בלי כה הצעיה צחכיה

לעפיהל קדצלאיג צפוגיא צהכיה: פז גויל גזאגה צבאיים

מערך הייצור היה לבו של המפעל, ועיקר עבודתי היה לוודא שכל הקווים פועלים כשרוה. התפקיד דרש מני נוכחות יומם ולילה. השיקעתו את כל יכוליו בעבודה, לא הקששתי לגוף, והוא לכר השלכות. בלבגין' לא הייתה הקפדה על שימוש באזניות מגן, ובדומה לשאר העובדים גם אני עבדתי בלי אוזניות כלשה. במהלך שנות עבודתי הופיעו אצלם בעיות שמיעה רציניות ונשלחתו להיבדק במרפאה בחיפה. האחות בדקה אותי ומיד הובילה אותי בבהילות אל חדרו של הרופא, על מנת לומר לו שהבדיקה שלא עלה, שאינו לא שומע. הרופא רתח מזמן, הביט באחות וצעק, "תעליל את הבחוור הזה לא עובד יותר בלבגין!!". את הצעקות שלו שמעתי בהחלה.

במשך שלוש שנים, במסגרת פעילותם בזעמות התרבות, הייתה אחראי על ארגון טקסי הזיכרון אחראית המרפאה, בתיה, לכו הטלפון עכשווי, עכשווי". כשבתיה ענתה, צעק הרופא אל השפורה, ולא היה לי מושג במקצוע, נעניית בשיללה.

עד שיצאתי לגמלאות עבדתי בסדנה לייצור מוצרי אלומיניום, שנסגרה בסמוך לפרישתי. לאחר מכן התהלהקתי חופשי וחסר מעש ברוחבי הקיבוץ, וביקשתי להעסיק את עצמי. חשתי חוסן פיסי ומנטלי, והייתי סבור שאין כל סיבה לכך שלא אמשיך בעשייה וכן אREDIS שזמן לתחביב של הטיאולים. בטיאולים בהם השתתפתי, נהגתني לשבת בערב עם הטיאילים האחרים, להאזין למוזיקה ולהתחרות בהורדות ידים, בהן הייתה האלווף הבלתי מעורער. באחד הימים הצצתי בנגירה של הקיבוץ והתעוררה בי סקרנות עצה. אמנם לא הייתה נגר, אך ניגשתי למנהל המkiem, אבינועם, שאלתי אם אוכל לעבוד שם. הוא חיוץ גבוקו וירה לעבריו משפט שלא אשכח: "טייפש, אתה כבר גמלאי. כשהאתה גמלאי לא תעבד יום נוספת בחו". למרות אותו משפט, הסכים אבינועם לשלב אותה בעבודה. כך, עבדתי בנגירה במשך כ-13 שנה עד שמלאו לי קרוב ל-79 שנה. כשןוגחתה אבינועם הוא גמלאי אף עדין עובד. באחד הימים הזכרתי לו את המשפט שאמר לי. מАЗ, בכל בוקר כמעט, אנו אוכלים יחד במוועדן.

במהלך שנותי שימשתי, בין היתר, גם כחבר בוועדת התרבות של הקיבוץ. ועד מה זו אחראית על ציון חגים ומועדים, על בחירה ועל ארגון של מופעי תרבות ואמנויות, הרצאות וחווגים; כמו גם על הפיקות של אירוזים מיוחדים. לקרהת חג העצמאות של שנת 1965, עמדנו לפני הכנות מיוחדות, בלבגין' לא הייתה הקפדה על שימוש באזניות מגן, ובדומה לשאר העובדים גם אני עבדתי בלי אוזניות כלשה. במהלך שנות התרבות, הוחלט אז לקיים את החג באוויר הפתוח, בסמוך לחדר האוכל. ערכנו את כל חבריו וوعدת תרבות. הוחלט אז לקיים את החג באוויר הפתוח, בסמוך לחדר האוכל. ערכנו את כל חבריו וوعدת תרבות. שולחנות, כסאות, במאה וכןلالה. עם כניסה החג, הודיעו על פטירתו של חברנו, ישראל בר יהודה, שהוא אישיות פוליטית בכירה. האבל על מותו הוביל לביטול החגיגות.

במשך שלוש שנים, במסגרת פעילותם בזעמות התרבות, הייתה אחראי על ארגון טקסי הזיכרון לחללי מערכות ישראל. ביגור תמיד ערכו ועורכים שני טקסים: האחד נערכ במערב ים היזכרון "הבחור הזה לא עובד יותר בלבגין!!". את הצעקות שלו שמעתי בהחלה.

במשך שלוש שנים, عبدالله רועשים לא פחות. אחד המקומות בהם רציתי לעבוד היה המוסך: אהבתה את כלי העבודה וחלהמתי לתקן טרקוטרים גדולים. אך משום שלא היה צריך בידיהם נוספות ולא היה לי מושג במקצוע, נעניית בשיללה.

עד שיצאתי לגמלאות עבדתי בסדנה לייצור מוצרי אלומיניום, שנסגרה בסמוך לפרישתי. לאחר מכן התהלהקתי חופשי וחסר מעש ברוחבי הקיבוץ, וביקשתי להעסיק את עצמי. חשתי חוסן פיסי ומנטלי, והייתי סבור שאין כל סיבה לכך שלא אמשיך בעשייה וכן אREDIS שזמן לתחביב של הטיאולים. בטיאולים בהם השתתפתי, נהגתני לשבת בערב עם הטיאילים האחרים, להאזין למוזיקה ולהתחרות בהורדות ידים, בהן הייתה האלווף הבלתי מעורער. באחד הימים הצצתי בנגירה של הקיבוץ והתעוררה בי סקרנות עצה. אמנם לא הייתה נגר, אך ניגשתי למנהל המkiem, אבינועם, שאלתי אם אוכל לעבוד שם. הוא חיוץ גבוקו וירה לעבריו משפט שלא אשכח: "טייפש, אתה כבר גמלאי. כשהאתה גמלאי לא תעבד יום נוספת בחו". למרות אותו משפט, הסכים אבינועם לשלב אותה בעבודה. וכך, עבדתי בנגירה במשך כ-13 שנה עד שמלאו לי קרוב ל-79 שנה. כשןוגחתה אבינועם הוא גמלאי אף עדין עובד. באחד הימים הזכרתי לו את המשפט שאמר לי. מАЗ, בכל בוקר כמעט, אנו אוכלים יחד במוועדן.

במסגרת פעילותה ארוגנה הוועדה ביגור גם מופעים שנתיים האמנים הגדלים במדינה, בהם שחקנוי התיאטרון הלאומי, חנה רובינא ואהרן מסקין, שהופיעו בפנינו בהציגות מטעם "הביבה". גם הכנר הנודע, ברוניסלב הוברמן, שהפליא בנגינתו, הגיעו הישר מהיכל התרבות כדי להופיע אצלנו. במהלך הופעות נהגנו לנעול את שער הקיבוץ ולהפקיד עליהם שומר, כדי למנוע כניסה של מיתושבי הסביבה. באחת הפעם הוצב בשער חבר בשם דוד טורץ, שלא הכיר את הדמויות הידועות בתרבות הישראלית. הגברת הראשונה של התיאטרון העברי, חנה רובינא, הגיעה להציגה בכיכובה באיחור ניכר, וככינסתה נמנעה על ידי טורץ, שכבר נעל את השער. "אתה יודע מי אני?", שאלה אותו.

דוד הביט בה בעיניהם פעורות.
"אני חנה רובינא".

טורץ השיב בחזרה, "ואני דוד טורץ!".
בסוף דבר, הוא התרצה והכנס אותה.

שהדס הפסיכה לשותות חלב, הופיעו אצלם בעיות בריאות קשות והרופאים לא הצליחו לתרור את מקורן. בכל פעם שאכללה, שלשללה. היא אושפזה בבית חולים 'רוטשילד' במשר חודשים, כשהיא נחונה תחת מעקב. לבסוף נפתרה התעלומה: "הילדה שלכם צליינית", הודיעה לנו הרופאה. כמובן שתחילה לא הבנתי למה הכוונה, אך הרופאה המשיכה בהסבירו, "אפשר לך לאכול מוצרים המכילים גלוטן, כמו לחם, פסטה, גריסים, פתיתים וכן הלאה". הייתה זו בשורה לא פשוטה, בלשון המעתה, משום שהדס הייתה בת כשנה בלבד והיה علينا לשמור עליה באדייקות, כאשר התחילה להבין את העולם, ראתה כיצד כולם סביבה בבית הילדים אוכלים לחם ושאר מוצרים רגילים, ואילו עבורה יש להכין לחם מיוחד. כשעלתה לכיתה א', התבונתה משומ שאיתנה יכולה לאכול סנדוויץ', בדומה ליתר הילדים בכיתה. היא רצתה להיות כמו כולם.

דרורה הגנה על הדס כלביהה. היא פינתה באחד מארוןנות המטבח בביתנו מדף שלם לאחסון מוצרי המזון של הדס: פירות יבשים, אגוזים, חמאה בוטנים ועוד. כמו כן, דרשה דרשה מהקיובץ חדר נוסף על מנת שייהי לה מקום למקפיא קטן, בתוכו תוכל לאחסן מיני מאפים נטולי גלוטן. היא עוררה מהומה לא קטנה, וכוספותו של דבר הצלחה לקבל חדר נוסף. דרשה דרשה וקיבלה עבורה גם שתי מנotti של כבד מי שבוע. באותו ימים לא הייתה כמעט בישראל מודעות למחלת הצליאק או לריגישיות מזון אחרות. חברות המזון לא נהגו לפרט את מרכיבי המוצרים על גבי האריזות. לכן כתבה דרורה מכתבים לכל יצרני המזון בארץ, על מנת להבין אילו מרכיבים מכילים המוצרים מתוצרתם. בכל ערב היא ניהלה מעין מפעל להתקנתביות, יצירה מאגר מידע שאיפשר לנוון את המזון של הדס ככל שניתן. המאיצים נשאו פרי, ומצאו תחליפים שמצאו חן בעיניה. בנוסף, דאגה דרורה לאפות להדס לחם, עוגות ועוגיות מתוצרת בית עם הרכיבים המותרים. במשך כל שנותינו ליוותה אותנו אפילו ביתי, וגם כשהדס בגרה ונישאה - בכל ביקור אצלנו עם הילדים שלא תמיד העוגה מתאימה עבורה, לצד העוגה של כולם.

ג'רבה לוד (לטראט) וריליאן (לטראט) ג'רבה לוד (לטראט)

סיבא לייזה
כלב "

מיד לאחר מלחמת ששת הימים, ב-12 ביוני של שנת 1967, נולדה בתנו הרכעית, הדס. במובן מסוים, היו ארבע בנותי, אילית, דלית, טל והדס, לאחת הסיבות לכך שהקשר בין אחיותי, כרמללה, וביני התחזק. היה זה לאחר שהיא עזבה את יגור. נהגנו לחגוג יחד את ראש השנה ואת חג הפסח. היה תמיד רצחה אחיות ולאחר מכן מכך, בת, אך בסופו של דבר, נולדו לה בנימ. קרן, היה בנותי לחוט שקיים בינוינו. היא אהבה את הבנות של מאד ויקשה להיות בחברתו כמה שיטור.

$\lambda^{1/2} \text{ of } \lambda z_1 k_2 k$

בכל רצונך, איזה וארהו, ג' איזה וארהו
ואיזה לוי, איגר, איגר, איגר וארהו

הוֹלֵם וְהַנִּים

בתקופה בה גידלנו את ילדינו, הייתה נהוגה בקיבוץ לינה משותפת בבתי הילדים. בכל ערב נערך טקס לילה טוב, על ידי אחד ההורמים או שנייהם. הטקס כלל סיפור לפני השינה עד פרידה מהילד או מהילדה בזמן כיבוי האורות. בתנו הבכורה, אילת, תמיד שיתפה פעולה בנעם ואמרה לנו, "לילה טוב אמא ואבא". אלא שפעם אחת, כשמלאו לה שנתיים בערך, בעודה נפרדת מאייתנו בלילה טוב, החלה לבכות. לא ממש הבנו מה קרה והיא גם לא הצליחה להסביר. הסקנו שמשהו הפחד אותה, ולאחר מכן, במשך חודשים, נשארנו לידה ערבית עד שצלה לשינה. כשהעברנו לקיבוץ מלכיה, דלית הקטנטנה הצטרפה לפעוטון. ביום קר במיוחד, בו אף ירד מעט שלג, נתקפה דלית געוגעים עזים לאמא, וברחה מהפערתו כשהיא יחפה ולובשה בתחנותים בלבד. היא רצתה מיד עזבה דרומה הכל, על מנת שתוכל לטפל בו, וכעבור זמן מה הוא חזר למוטב.

אילת וג'יגי

ג'יגי

דרורה גדרה כבת יחידה להוריה, וזה דחף אותה להקים לעצמה משפחה גדולה; תמכתי בשאיפה זו במשך שנים. הרינויות שחוותה היו מתגררים עכורה. כל אחד מהם היה קשה מוקודמו, כשהיא סבלה מבעיות בעוצמה ורבה כל כך ולא הפסקה, עד שלא הייתה מסוגלת לדבר. שדרורה הרתה בפעם החמישית, גופה לא עמד ברכך והוא חוויתה הפללה. במשך ימים לאחר מכן היא התקשתה לקבל את האובדן, ובقتה בILI הרף. יום אחד גילתה שהיא שוכב בהירין. כר, ב-24 באוקטובר של שנת 1974, נולד בנו הראשון וילדנו החמישי, רן, ולא הייתה מאושרת ממנו. גם עם רן חוותינו מסכת יסורים בריאותית. בגין ארבעה חודשים הוא אובחן עם חידיך אי-קול.

גם

ג'יגי: רן ספי, ג'יגי, גרי, דן, גליה, אלי, אה.

ג'יגי: אילת, ג'יגי, כרואה, גרי

ההלוון או'יגה, הויה עז גליה, אילת, גליה, ג'יגי ואלי

אמנם לא רכשתי השכלה אקדמית עד לגיל מבוגר יחסית, אך כבר בילדותי הייתה סקרן וşafti ללמידה ולהרחב את ידיעותי. בסופו של דבר, באמצעות שנות הארכבים לחיזית לשוב אל ספסל הלימודים, בחוג ללימוד הארץ ישראל באוניברסיטת חיפה. בתחילת היה עלי להשלים לימודיים במספר קורסי מבוא, ולאחר מכן מנק נהנית מחווית לימודיים מעניינת ומעשירה, שכלה סירום בשבוע הראשון הגיעו לשון איטנו מדי לילה עד שחשבנו שוייתה על לינה בבית הילדים. את כל הנראה פיתחה ביחסו והגעה אלינו פעמיים בשבוע.

אלה ואגד: גליה ואגד,

שנתיים קודם לכן, עת למדה בכיתה ח', התברר לאילת שהמחנכת שלהם תמשיך ללמד את הכיתה השנה נוספת. אילת הייתה סבורה שהמחנכת לא מתאימה לכיתה, והרעיון שהוא תמשיך ללמד שנה נוספת לא מצא חן בעיניה. لكن היא החליטה לפצוח בمعنى שביתה: היא הגיעה לשיעורים, אך סירבה להשתתף בהם באופן פעיל ולא הכינה שיעורי בית. בהמשך לכך, כshedroha ואני העגנו לשיחת עם אותה מחנכת באסיפות הורים, היא השמיעה באוזניינו טענות קשות כלפי אילית, נוכח ההתנגדות שלה. כשהיא מ坐着ה, אילית הייתה בטוחה שנכעס ונוכיח אותה, אך דרורה שתקה. אני, ש תמיד האמנתי באילת ובכחירותה שלה, אמרתי בקול שקט, "את צריכה לחשב על הדברים שאתה עשו, על הדורך בה את עשו אותם ועל הסיבות". הדבר היחיד לגבי תהית' היה, האם היא חשבה על הדברים מכלול. לימים, כשאלית כבר הייתה אמא עצמה, היא אמרה לי שמקור ההשראה לחופש אותו נתנה לילדיה מצוי באופן בו התייחסתי למרקם דומים בחיה. כשבתה, ארבל, החלה ללמידה בתיכון בפינלנד, נדרש לה זמן להתחבר למקום ולסביבה. لكن היא עברה שני בתים ספר, ואילת ידעה לחת לארבל את התמיכה ואת הזמן שנדרשו לה. אין ספק שהמקום בו נמצא ביום יום ארבל מצביע על כך שהיחס הזה הוכיח את עצמו.

ששבתנו הקטנה, הדס, הייתה בת חמיש וחצי, גרנו בדירה שהשקייה על בית הילדים. כך, יכולנו לראות אותה בכל פעם שנכנסה ויצאה. יום אחד אמרנו לה, "תדע, שככל פעם שאת מרגישה צורך, את יכולה לבוא אלינו". בחוכמתה, הפנימה הדס את המשפט והשתמשה בו לצרכיה. כך, בשבעה הראשון הגיעו לשון איטנו מדי לילה עד שחשבנו שוייתה על לינה בבית הילדים. את

תמיד ידעתי להרגיע את בנותי, גם כמשמעותו הציק להן והן צרכו עד השמיים. באחד המקרים בהם נתקפה דלית בכיספה שלא הצליחו להבין, ניסינו להרגיע אותה בדרכים שונות. לבסוף, צץ בראשי רעיון: לקחתו אותה לטיזל אל מרגלות ההר. כשהגענו לשם היא נרגעה ושכננו שניינו מרצים ונינוחים. כשהלדים מלאו שלוש, היא בקשה שאחזיק אותה על ידי בILI הרף. דרורה נהגה לומר, "את לא רואה שקשה לאבא?". אך למרות הקושי, רציתי לספק את התחושה לה הייתה הדס זוקה. בעיני, התמודדות עם קפירות של ילדים היא אחת המשימות העיקריות של כל אם ואב. אני סבור שהצליחתי בכך במידה לא רעה עם ילדי, כמו גם עם ילדים אחרים. כך, למשל, באחד הימים, חלמתי על פני בית הילדים ושמעתי את אחת הילדות צוחחת. נכנסתו וראיתי פועטה כבת ארבע בוכה בכיכר תמרוריהם, "אני רוצה את אבא", היא זעקה, "אני רוצה את אבא שלי". מיד ניגשתי אליה והצלחתי להרגיע אותה.

כשילדיו היו תלמידים בבית הספר, נהגתי לסייע להם בהכנות שיעורי הבית. האบทי בעיקר לעוזר להם במתמטיקה. דלית הייתה מוצלחת מאוד במתמטיקה, אך מדי פעם פגשה בנושא מתגרר קלשאו שלא הצליחה להבין. במקרים כאלה הצלחתי, בדרך כלל, להוביל אותה להבין, ולפתע הכל הפרק קל ופשוט עבורה. מאז ומעולם הערכתי השכלה רחבה, והשתדלתי להנחיל לילדים ידע כגון מה היראות האור.

גליה וגד,

גלא וגד

הנגינה תפסה מקום חשוב אצל טל, ובגיל התיכון היא עברה ללימוד אצל מורה ופסנתרנית בחיפה. נזכרנו לא פעם בקונצרטים של תלמידים אשר בסופם הרעיפו המازינים שבחים ובבים נוכחה נגינתה. בהמשך היא למדה באקדמיה למוזיקה בתל אביב, ובמשך מספר שנים עבדה כמורה לפסנתר. בנה, תומר, ירש את היכישון וכבר בגיל צעיר החל לנגן. באחד מביקוריו בקיבוץ, כשהיא כבן עשר, הבחן בפסנתר. מיד התישב לצדיו והחל לנגן 'טוקטה' ופוגה ברה מינור', של יהאן סבסטיאן באך. למרות גילו הצעיר, יכולתי לעצום את עיני ולדמיין שאני בקונצרט אמיתי. היכישון המוזיקלי עבר כחוט השני בין בני המשפחה. כך, גם רן השקיע מספר שנים בלימוד הבירה שהוא לא רצה ללימוד, משומ חסר עניין. לימים, התקבל רן ללימודי מחשבים בטכניון, והוא לאחד הסטודנטים הבולטים שם.

רן קיבל מחשב כשהיה תלמיד בכיתה ה', ומazel לא עניין אותו דבר פרט למשחקי מחשב... על אחת כמה וכמה, הלימודים. כשהגענו לכיתה ח' אמר לנו רן מפורשות שהוא לא רוצה ללמידה יותר. لكن, פנינו ליעוץ אצל מומחה במכלחת 'אורנים'. "הילד הזה פשוט לא מסוגל ללמידה", היא אמרה. דרורה ואני התרעםנו, "זה לא שהוא לא מסוגל, הוא פשוט לא רוצה". המצב נמשך במהלך שנותיו כתלמיד בכיתות ח', ט', ועד למחצית תקופה לימודי בכיתה י"א. באותה שנה, הוא החליט ללמידה והתקדם בלימודיו באופן מפתיע: הוא למד בקלות וקיבל ציונים גבוהים בקלות. העובדה זו רק הבהירה שהוא לא רוצה ללמידה, משומ חסר עניין. לימים, התקבל רן ללימודי מחשבים בטכניון, והוא לאחד הסטודנטים הבולטים שם.

8) אהבה, הגדלה ואוסיזה

בשנות ילדותיו לא היו חוגים או פעילות העשרה לילדים, מעבר לשעות הלימוד בבית הספר. בשנים בהן הפכנו להורים, התפתחו חוגים ופעילויות מסוימים לילדים. لكن, גם דרורה וגם אני ניסינו לתמוך בילדים כמה שיותר ולעודד אותם להתפתח ולהקור כל דבר שעוני אותם. ילדים אכן הנהנו משפע פעילות. דלית הייתה מוכשרת בספורט ובמוזיקה, ובגיל צעיר הייתה עסוקה בחוג התעמלות קרקע, בחוג שחיה ובלימודי פסנתר. הדס, למשל, אהבה התעמלות קרקע ומכשירים. היא החלה באימוניה בקיבוץ, בחוג בו התעמלו רובות אחרות, וכשהתגלה עד כמה היא מוכשרת, הצטרפה לקבוצת מתעמלות מחוננות בקריית ביאליק. דרורה ואני הסענו אותה לאימונים שם ובכל פעם, המתנו שלוש שעות עד תום האימון. בסופו של דבר, כעבור שנתיים, היא פרשה.

למרות שטל ניגנה בפסנתר שנים רבות, דלית הייתה הראשונה מבין ילדים שהחלה בשיעורי נגינה על הכלים והפוגינה כישرون רב בכך. טל, שהקשיבת לנגינתה של דלית, ביקשה להתחילה לנגן כבר בגיל צעיר מאד, אך היה עלייה להמתין לגיל המינימלי לשם כך. כשהגענו לכיתה ג', ערכו בבית הספר מבחון מוסיקלי על מנת להתאים כלי נגינה לתלמידים. טל הצליחה מבחון מעל ומעבר וקיבלה כלי נגינה מיוחדת: כינור. ברגע ששמעה את הבשורה, פרצה בBBC, "אני רוצה לנגן בפסנתר, רק בפסנתר", קבעה נחרצות. בסופו של דבר, נעתרו ואפשרו לה ללימוד לנגן בכלי אותו אהבה כל כך. דרכה של טל בלימודי מוסיקה הקסימה אותה. דרך בנותי הצלחתית לחווות חלק אבוד, שלא היה קיים בילדותי. כשלTEL מלאו עשר בערך, היה עלייה להתאמן בנגינה, פרט לשיעורי הפסנתר עצם. בדירה הקיבוצית הקטנה לא היה לנו פסנתר, והיה עלייה למכת למקלט שבו נמצא פסנתר לאימונים. היא לא אהבה ללקת לשם לבדה, ואני ליוויתה אותה פעמים רבות. היה לי חשוב שהיא לא תזניח את לימודי הנגינה בגלל סיבה כזו או אחרת. בו זמן, הקששתי לה מתאמנת וחוויתית תעוגג גדול.

נספח אוסף צילום: ג', איגר והז' זין הגדלה, איגר זכיון זין הגדלה

דרורה כניסה אוטו טולה, ובכל פעם שלא הייתה מרצה מדבר מה שעשית, אמרה, "奧יש, טולה!". כשלית הייתה תלמידת כיתה ד' ליוויתי אותה באחד מטיולי בית הספר. במהלך אותו טיול שרבטה מחנכת היכתה, יונינה, שיר: "יש מדריך אחד, קוראים לו טולה, הולך לו בין ארבל ובין עפולה, אנחנו ידידי אהובים אותו בלי די, ונלך רק אחרין, טולה טולה".

לטיול אחר של מיטיבי לכת יצאת עם טל, אילית וכמה מחברותיהן. "טולה, שם לך שאתה שותים מספיק", ביקשה דרורה לפני שיצאנו, ואני הצטידתי כהלה. היה זה טיול מأتגר פיזית, עתיר עלויות חדשות וירידות תלולות, בו צעדים מאור ראשון ועד אור אחרון. באחד מימי הטיול נעלה טל נעלים שלא התאימו להליכה המאתגרת. תחילת היא הלכה בקצב רגיל, אך את החלפת השתרוך מאחור והתקפה חשש שלא נצליח לסיטם את המסלול לפני שירד החושך. היה זה המצב האחרון בו רצינו להיות. הררי בחושך לא רואים כלום, וההליכה עלולה להיות מסוכנת. ניסיתי לעודד אותה, לקחתי ממנה את התרמיל ונשאתי אותו בעצמי, רק כדי שתצליח לעמוד בקצב. בסופו של דבר הגענו בזמן ליעד. ברגע שטל חלצה את הנעלים ראיינו עד כמה פצעות כפות רגילה, והבנו מדוע השתרכה מאחור.

כשהצטראפתי כהורה מלאה לכיתה של הדס באחד הטיולים, הגיעו למדרון תלול מעט, בעין גדי. רוב הילדים, בהם גם הדס, רצו במדרון כשהם צוחקים וננהנים. אני רצתי יחד איתם, כמובן. כשהגענו למטה, גילינו שחרשות שתי בנות ושני מלוחים נספחים ישיכאו אותנו מיגור. המתנו מעט, כדי לראות אם הם הגיעו לפתח, הם אכן הגיעו מרווחים באופק, כשהם זרים בכווצי. טיפשתי אליהם, כדי להבין מדוע מה מתחכם. כשהגעתי למעלה, נוכחת שחתה הילדות פוחדת מאוד, בעוד שחברתה מנסה להריגע אותה. שני המלוים עמדו ובהו בשםימם. "למה אתם לא נותנים לה יד וירדים?", שאלתי.

"היא פוחדת ואומרת שהיא לא רוצה", השיבו.
"זה אומתת או מרטה, לא רוצה?", הבטתי בהם וניסיתי להבין הפתרון בדבריהם.
"היא לא מסכימה", משכו בכתפיים.

הבנייה שמשני חברים אלה לא תבאו ישועה, וניגשתי אל הילדה המכוזצת. "תני לי יד", אמרתי באסטרטגיות. נראה שהטון שלי נסך בה ביטחון משומם שמיד הושיטה את ידה הקטנה ואחזה ביד. "שמאל ימין שמאל, שמאל ימין שמאל", קראתי בקול, שהפיג את המתח ובתווך דקות ספורות היינו בקצתו התיכון של המדרון.

לצד ליוו בנותי בטויי בית הספר והтенועה, הרכתי גם לטoil ולהדריך קבוצות שונות שטיילו בשבייל הארץ. באחת מה贊מניות אלה יצאנו אל דרום הנגב, מול המכתש הגדול, שם טילנו לאורך היום כלו. לקרהת סופו של הטoil נדרשנו לרדת אל אזור הכביש, שם חיכתה לנו המשאית המלאה ועליה כל הצד. משומם שלא חישבנו נכון הזמן, החל להחשיך. קר, צעדה בשורה כיתה שלמה של תלמידי בית ספר, בכיוון הירידה. ניסינו במהר ככל שיכלנו, על מנת שלא לטoil בחושך מוחלט. התקדםתי בראש בריצה קלה ממש, בעודי אוחז בידיהם של שתיים מבנות היכתה, על מנת לזרע את כלם.

גופה/איירוקים

הנה עזרא

-68-

רגלי הוליכו אותי בשבילים רכים ברכבי הארץ, אך אהבתי גם לנוהג. תמיד שימשתי נהג לדרכו ולילדים, ובמהמשך גם לנכדים. כך, למשל, בילדותה, התמודדה ננדתי, ארבל, עם מצלבים רפואיים שונים ולהורים שלא היה ניתן. לכן, הסעתה אותה לכל הרופאים והבדיקות. כשהן קיבל את רישון הנהיגה שלו, הוא החליף אותו בתפקיד הנהג המשפחתי, אך עד מהרה החזיר אליו את השירות. לאחר שעזבו את הארץ, נהגו אילית והילדים, ארבל, כרמל ואmir, להגיע לבקר בארץ בכל קיז. בשבותה נהגתי להזמין מהקיבוץ רכב גדול, כדי לצאת לטיפיל עם שאר בני המשפחה, דלית, הדס, טל ור. לאחר שהאחרונים התחרתו, הפכו הטויולים המשותפים למסוכנים יותר ותידירותם הלכה ופחתה. לאחר שארבל קיבל רישון הנהיגה, ליוויתי אותה במספר נסיעות, על מנת לבסס את הביטחון שלה. נהגתني משך ימים ארוכים גם במהלך שני טיולים גדולים בחוץ לארץ: באירופה ובארצות הברית, שם חרשנו, דורה ואני, את מערב הבשת. גמענו מרחקים וחווינו את המרחבים העצומים של הארץ זו.

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

סם זי

סם זי

אלן בלבוש תלבושת מצרים, אנטה יי' גלויה

אלנטה גלויה ס' רעים

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנטה יי' גלויה

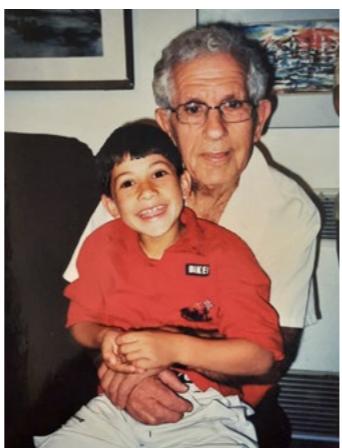
המג'יקון, אנטה יי' גלויה

המג'יקון, אנט

שכונת נס ציונה

גא הרכז אלי

גא הרכז מני ומאט

שכונת נס ציונה

בלואה והרכז סין

גא טין

שכונת נס ציונה

שכונת נס ציונה

לוד גא כלהה

יגיא ורכז 20/1 ביאלה

וילקם 60 עיר יאנאים גא הרכז, יגיא, אקיה, ירנן ווילקם

הרכז הטעים...אלן אמריך וכלה

אכז'ה הצעירים ב'ג'ן' ולווה אהיה 2 אוקטובר 2007

אליק וטלי

טלי וטלי בפינלנד

טלי וטלי, נסוי, 2023

טלי וטלי, הערעה הרכוכה

טלי וטלי בפינלנד, נסוי, יולי 2022

טלי וטלי בפינלנד, נסוי, יולי 2022, טלי וטלי, נסוי, כרמיאל ונסוי,

טלי וטלי האולסטט ביום המילוג 80 אטלווה

טלי וטלי ראייה בפינלנד

טלי וטלי בדנמרק, יולי 2022

טלי וטלי בדנמרק וטלי וטלי

טלי וטלי יולי

טלי וטלי והכלאי

פרק ג' אינטראקציה

-74-

-75-

בעבר, העזתי הרבה יותר. לא הייתי זהיר כל כך, ולעתים מי שהביטו בי מרוחק חשבו שאני נועז מדי. מכל מקום, בכל הזרמנות דחפה אותי סקרנות לנסות שיטים חדשים ונטורים, כמו גם צפות אל המשך המסלול או אל המרחב שמעבר. אהבתה להשיק על הנוף מקומותיהם של המצוקים הנישאים מעלה ערוצים עמוקים. באחד מטיולי הרבים בכרמל, הטרפה אליו אילנה מעין צבי. הלכנו בנחל יגור ועברנו אל נחל נשר הסמוך, שזורם מטה בכיוון נשר. הבטתי סיב וראיתי ערוץ תלול ממנו אפשר לטפס מעלה. חשבתי בkowski, "למה ללבת כל הזמן בנחל אם אפשר לגoon?". באotta נשימה, עזבתי את הנחל וטיפסתן בערוץ התלול, כשאלנה אחריה. "איך ידעת?", היא שאלת אותי, כשהיא מתנשפת מהעליה.

"ידעת מה?", הבטתי בה וניגבתי את הזיהה מפני.

"איך ידעת שאפשר לעבור פה?", היא המשיכה.

"לא ידעת", השבתי, "פשוט ניסיתי".

אני אוהב להביט בהר, הר הכרמל, על המצוקים ועל השבילים. בעבר נהגתי לטפס עליו פעמי בחודש לכמה שעות לפחות. אני אחד המסלולים בהם אהבת לצעוד על ההר מתגעגע לזה. באחד הנחלים ב-aosה מסלול, התבוננתי קדימה בעלייה התפתל בכיוון נשר. בדרך כלל, הגעת אל נקודה בה חוצים את אחד הנחלים, חציתי ולאחר מכין שבתי על עקבותי. לפניו מספר שנים, כשטיילתי באותו מסלול, התבוננתי קדימה בעלייה שמעבר לנחל. נסחמתי אחר השביל הנעלם בין העצים, ירדתי מדרון והגעתי אל המצוק, ממנו אין אפשרות להמשיך ולטפס. לפטע, הבחנתי בסלע מצדיו הימני. אם אצליח לעלות על הסלע אוכל להמשיך, חשבתי לעצמי. ניסיתי להבין היכן יהיה נכון להניח את הרגל ומה הנקודה הבטוחה ביותר לשם כך. גיליתי שאין מקום צזה. אין אפילו מקום לאחז בו ביד. הבטתי בסלע. מצד אחד, ידעת שאם אעשה את המעבר באופן מהיר ובלי להתחממה עם הרגל יתר על המידה אצליח לטפס. מצד שני, פספוס קטן ואוורף אל המדרון שכין העצים וחוץ מאיזה תן, יתכן ויחלפו ימים עד שמשהו ימצא אותו. החלטתי להעדיף את הזירות, ובחזרתי לוותר על המשך הדרך.

זואו ג'אל

אחרי הצבא, כשבדתי ברפת, הלכה וגדלה המשיכה הטבעית שלו למרחבים ולטבע. חיפשתי כל העת הזדמנויות לטיל, אך הרפת תבעה את שלה והיה עלי' לדאוג שמשהו יملא את מקומי שם. בעודיו עבד בשמורות טובעניות, ראייתי אחרים יוצאים לטיל והשתוקקתי לצאת גם כן. לאחר שהרפת ביגור התרחבה, והוקם מכוון החליבה, וה頓נו בה מכונות שהחליפו את עבודת החליבה הידנית. כך נפתחו לפני חלונות זמן לצאת לטויולים. כשהשمعתי על טoil לנגב ולהרי אילת, סיפורתי על כך לחברת הקיבוץ, בת דודתי רוחלה, שעבדה איתני במקון. היא הביטה בי וחיכתה, "תצא. אנחנו נסתדר". היא ידעה עד כמה אני אוהב לטoil, ושמעה בקולו עד כמה אני רוצה לצאת לאלו מסע. בחלקו הראשון של הטoil הגעתי יחד עם כ-250 מטיילים נוספים מכל הארץ להר הדורמי ביוזר הנערם, שהיה בוגר מימי בשנה, להוביל את הטoil. היא הכתיבה כללים ברורים באשר לאזוריים בהם מותר לנו לטoil. למרות זאת, כשהגענו להר, הכללים פרחו מראשינו, וההנאה מהטיול עלתה על הכל.

למעשה הר סיני. למקומות הגיעו הקבוצה שטיילה בטנדרים והצפינה מעט לחניות לילה. הם הזמינו אותנו לפגוש אותם שם. כשיצאנו בכיוון חניון הלילה, החלה המשך לשקו. אחד הבחורים מבית השיטה הוביל אותנו בדרך מההר, על מנת שנctrוף אל הקבוצה שטיילה בטנדרים. הלכנו והלכנו, ונראה היה שאיןנו מתקוברים ליעד. לפעת הבתמי לצדדים והבנתי: "אנחנו בכלל לא בכיוון הנכון", אמרתי לבחוור שהוביל את הקבוצה, "אנחנו לא צועדים אל המקום אליו אנחנו אמורים להגיע". הוא לא ידע כיצד להגיב. ביןתיים ירד החושך ובעוודנו ממשיכים לצעוד בכיוון הפוך מהיעד המבוקש, ראייתי מדורה במרקח כעשרה קילומטרים. הבנתי שם נמצאת הקבוצה ופושט הסתלקנו שם כלუמת שבאנו. למצלנו, הם לא רדו אחרינו, אלא הסתפקו בזריקת כמה אבניים לכיווננו. כשהגענו לקיבוץ, בחרנו לא לספר על התקנית לאיש, משום היחסים הוטובים שבין יגור לבני עספיה. כך, למשל, אבא שלי, שדיבר ערבית, היה מבקר שם מדי פעמיים. ביגור עברו תושבים מעספיה, ולא פעם הוזמנתי לארוכה בבתיהם שכפר.

בחלקו השני של המסע טילנו בהרי אילת. נסענו עד קיבוץ יטבתה, ושם המשכנו ברגל. הייתה זו הליכה מהנה, אך חסר לנו מישוה שיגיע מכיוון אילת עם מים ומזון. לכן פנינו דרוםית ליטבתה, על תוויאי שביל ישראל של ימינו, כדי למצוא באור מים. באזור המעבר שבין סיני לבין ירדן, שכן העוצמת הרוח, מג האויר המקפיא ובגדינו הרטובים - לא היה נעים. את הלילה בילינו באחד מבתי הספר שבעיר, כשבלית ברירה, ישנו על הרצפה. למחמת אمنם פסק הגוף והשמש זרחה, אך כולם את הדרך לקיבוץ מנרה, שאך הוקם. כשהגענו למנרה הקור חדר לעצמות ממש. אחד מבני המקום סייר לנו על הקיבוץ מנרה, על אנשי הגבעין ועל חזונם. מצאנו עצמוני עומדים קופאים בILI יכולת להקשיב לדבריו. הוא הבין במצבונו ולפתע ציווה, "למטה עד לתל ח'". בILI לחשוב פעמים, פצחו כולם בריצה אל תל ח', בILI לעצור בדרך. כשהגענו לתל ח', שב הצבע להחיהנו. באותו לילה ישנו בחצר שבין הבניינים הישנים, ובוים המחרת שבנו ליגור.

בתקופת המרד הערבי הגדול, שבין שנת 1936 ל-1939, היו טיולים ברחבי הארץ כרוכים בסיכון. במספר מקרים הגיעו ערבים לאזור הר הכרמל ופתחו בו יגור, באופן בלתי צפוי. לכן, טoil על ההר נחשב להתרגות בגROL והוא אסור בתכלית. אפילו ברחבי חצר הקיבוץ היינו אנחנו הילדים מוגבלים בשוטטות, מחשש שחיללה ניקלא על קו הירי של הפורעים. הותר לנו ללכת בשטח מסומן אל בית הספר בלבד. לאחר שದע המרד יכולנו סוף כל סוף לשוב ולטoil על הכרמל האהוב. כשמלאו לי 12 בערך, התירה לנו המטפלת לצאת לבדנו לטoil על ההר. היא הייתה קשוחה, אך מוערכת ביותר בקרב חברי הקיבוץ המבוגרים. המטפלת הטילה על אחד הנערם, שהיה בוגר מימי בשנה, להוביל את הטoil. היא הכתיבה כללים ברורים באשר לאזוריים בהם מותר לנו לטoil. למרות זאת, כשהגענו להר, הכללים פרחו מראשינו, וההנאה מהטיול עלתה על הכל.

באותה שנה יצאנו לטoil השנתי של בית הספר בגליל. למרות שהיא זה בחודש אפריל עם תחילתו של האביב, ירד גשם זליפות. הלכנו לאורך נחל עמוד עד שהגענו לצפת. השילוב בין הספר שבעיר, כשבלית ברירה, ישנו על הרצפה. למחמת אمنם פסק הגוף והשמש זרחה, אך כולם את הדרך לקיבוץ מנרה, שאך הוקם. כשהגענו למנרה הקור חדר לעצמות ממש. אחד מבני המקום סייר לנו על הקיבוץ מנרה, על אנשי הגבעין ועל חזונם. מצאנו עצמוני עומדים קופאים בILI יכולת להקשיב לדבריו. הוא הבין במצבונו ולפתע ציווה, "למטה עד לתל ח'". בILI לחשוב פעמים, פצחו כולם בריצה אל תל ח', בILI לעצור בדרך. כשהגענו לתל ח', שב הצבע להחיהנו. באותו לילה ישנו בחצר שבין הבניינים הישנים, ובוים המחרת שבנו ליגור.

329. הרים

פעם אחר פעם שבתי לטיש בין הצבעים האדמדמים והמיוחדים של הרי אילת. באחד הטיולים המשפחתיים נסעו כעשרה אנשים ברכב אחד עד לנחל ממן היה עליינו להמשיך ברגל. מצאנו במיכלי מים. נהג הטנדר לא הגיע, וכל אלה שסמכו עליו ולא מילאו לעצם מימיות בכיר מילחאן - נותרו צמאים. חנינו ללילה, ולמהורת השכמונה קומ על מנת לטפס על הר שני, צפונית לנחל שני, הידוע בסלעים החוממים-אדמדמים המנקדים אותו. ההר, שבגבו ישראל ומצרים, שני קילומטרים מעברת לקניון האדום, הוא השני בגובהו מבין הרי אילת. בשעת צהרים ירדנו מההר, וכך הגיע אחז בכולנו. נדמה היה שהחולם על המים המתוקים הולך ומתרחק. בינוים, מרבית חברי הקבוצה פרשו לנוח, כשהם מוצאים מחסה מפני השמש בערוצי הנחל הקטנים או מאחוריו אחד השיחים היוצרים שלמרגלות ההר. באותו רגע חשבתי לעצמי, כי מרכיב שיחים יוך כל כך מוכחה הזודת למקור מים כלשהו. החלדתי ללכת בנתיב הערוצים, על מנת למצוא את מקור המים. לא הספקתי להתרחק, והסתבר שחושי לא הטעו אותי. גיליתי באר מים מתוקים באמצעות המדבר! מיד קראתי לכולם והחברים יכלו, סוף כל סוף, להרגיע את הצמא שאחז בהם זה יומיים. מילאנו את המימיות והשכmono בהליכה בנחל שני. כמה שנים לאחר מכן, במהלך טויל אחר, שבתי למקום ושמחתני לzechות את הדרך המובילה אל חנית הלילה בה לנוית בטיש הראשון.

גם עמודי שלמה, הנישאים לגובה של כארבעים מטר, מרגשים אותי ביופיים המרשימים. חלחול המים יצר באבן החול האדומה ציריים יפהפיים, מיסטיים כמעט. ביקרתי שם לא מעט פעמים, ובכל פעם הגיעתי אליהם מכיוון אחר. בסמוך נמצא רכס לא גבוה במיוחד, ממנו נשקף נוף משכו לא פחות.CSIRONS מהרכס, הולכים בשביל המוביל לשבייל ישראל. זו אמונה הליכה מأتגרת, אך המראות והצבעים יוצאי הדופן שווים את המאמץ.

טוק וטאונה

כשיצאתי מהארץ לראושנה, היינו, דרורה ואני, הורים לאربעה ילדים. באותו שנים הטוילים לח"ל לא היו נפוצים, ובפרט לא בקיבוצים. בגין גערך תור של חברי קיבוץ הזקנים לנסעה, ודרורה ואני המשתרנו בסבלנות. תכננו בקפדנות רבה טויל מקי"ש של חדשניים באירופה, יחד עם ארבעה חברי יגור נספחים, שגמ תורם לנסוע הגיע. בתחילת המסע, שטנו באוניה לאיטליה. הגיענו לוונציה ולאי מוריאננו, הידעו בתעשיית הזכוכית הפעילה שבו. טילנו באי במשר יום שלם ובמזל לא פספסנו את הסירה האחורה שהחזירה אותנו אל מרכז העיר ונציה, שם בילינו את הלילה. למשך נסענו ללבת. אמם הכרתית את האזור, אך בשלב מסוים, מצאתי עצמי הולך בהנאה בהרים בהם לא ביקרתי קודם. עבורי כמה שעות, רגע לפני שיצאתי בחזרה לஸטרט חיליבת הלילה הבאה, החלטתי להמשיך לטויל קטן ואחרון בנחל ציב, בו הלכתי שעשרה פעמים. היה זה יום הליכה ארוך במיוחד וכשסיימתי לטויל קטן בנחל, כבר ירד החושך, וממצאתי עצמי בלבו של פרדס, בו עבדו אנשים. הם שמעו את צעדיו ולפתע, פנו בכינוי וצעקו, "עצור, עצור". שמעתי נשיקים נדרכים. "זה עזקתי לעברם, אני משלכם, בן קיבוץ יגור". התקרבתי אליום לאט. הם הבינו כי בחשדנותם, "למה אתה מסתובב כאן באמצעות הלילה?". הם החליטו לחתת אותו לקיבוץ אילון, בו גרו. ניסיתי להסביר שמתניתה לי משמרות חיליבת לילה, אך ההסביר לא עניין אותם. בסופו של דבר, לאחר שהם אישרו את זהותי, הצלחתי למצוא טרמן ולהגיע לבדוק בזמן לשמרות החיליבת, הרי מי צריך לשון בכלל.

להסביר להם בקלות לאן הם צריכים להמשר...

באחד מטיילינו ברומא, בשעת אחר צהרים, ראיינו בית כניסה וחילטנו להיכנס פנימה. מצאנו שם מתפללים רבים. כאשר אחד מהם הבחן בנו, בתור רגע כל המבטים הופנו אלינו. יתכן והمرאה או הלבוש שלנו העידו על היוננו תיירים מישראל, עובדה שעוררה התרגשות בקהל. בתום ארבעת ימי הטויל שלנו ברומא, הטרפנו, דרורה ואני, לחבורה מג'ור: הילה ובנצי, אחיה של הילה - עמרם, ובן דוד, חנן. ביקרנו בעוד מספר ערים באיטליה, בהן גם נאפוליאן. שם המשיך מסענו אל מערב אירופה, כשחננו התרורה כי על הובלת החבורה. אכן, אם מדי פעם אמרתי, "כאן שמאליה", למשל, מיד הגיב רצה שיקשיבו אך ורק להוואות של. لكن, אם מדי פעם אמרתי, "כאן שמאליה", למשל, מיד הגיב ב"אוח". למרות זאת, כולם היו מרצים מההובלה שלו והקשיבו לדברי.

לאחר שהרפת של יגור התרחבה והותקנה בה מכונת חיליבת חדשה, נשלחתו לקיבוץ אחר על מנת ללמד כיצד להפעיל מכונה זו. במשר כחודש עבדתי שם במשמרות. בוקר אחד, עם תום משמרות לילה, הגיע המזורי ש עבר בין הרפות השונות בקיבוצים וספר שהוא נוסע לגיליל. משומ תשוקתי הקבועה לטוילים, אמרתי מיד ובליל, לחשוב יתר על המידה, "אני מצטרף אלך". מרירות שלא ישנתה באותו לילה, הייתה מלא מרצ. כשהגענו לאזור הגליל, נפרדנו לשולם והתחלהי את הסירה האחורה שהחזירה אותנו אל מרכז העיר ונציה, שם בילינו את הלילה. למשך נסענו בירקתי קודם. עבורי כמה שעות, רגע לפני שיצאתי בחזרה לஸטרט חיליבת הלילה הבאה, החלטתי להמשיך לטויל קטן ואחרון בנחל ציב, בו הלכתי שעשרה פעמים. היה זה יום הליכה ארוך במיוחד וכשסיימתי לטויל קטן בנחל, כבר ירד החושך, וממצאתי עצמי בלבו של פרדס, בו עבדו אנשים. הם שמעו את צעדיו ולפתע, פנו בכינוי וצעקו, "עצור, עצור". שמעתי נשיקים נדרכים. "זה עזקתי לעברם, אני משלכם, בן קיבוץ יגור". התקרבתי אליום לאט. הם הבינו כי בחשדנותם, "למה אתה מסתובב כאן באמצעות הלילה?". הם החליטו לחתת אותו לקיבוץ אילון, בו גרו. ניסיתי להסביר שמתניתה לי משמרות חיליבת לילה, אך ההסביר לא עניין אותם. בסופו של דבר, לאחר שהם אישרו את זהותי, הצלחתי למצוא טרמן ולהגיע לבדוק בזמן לשמרות החיליבת, הרי מי צריך לשון בכלל.

במהלך חג סוכות שקדם ליציאתנו לאוטו טיול ראשון באירופה, הגיעו ארצה משלחת מורים ופרופסורים יהודים, מאוניברסיטאות שונות באנגליה. שניהם מהם הגיעו להתראה ביגור ופגשו בהם במסיבת סוכות שנערכה בקיבוץ. שוחחנו והחלפנו מספרי טלפון. סיורתי להם שבקרוב אנחנו יוצאים לטיול באירופה. "מתי תהיו באנגליה?" שאל אחד מהם. פשפשתי בזיכרוני ונΚבתה תאריך. "אתם חייכם להגיע אלינו", אמר ומסר לי את הכתובת שלו. כМОון שהנהנתה בשמה. כשהגענו ללונדון, נסענו אל הכתובת שמסר לי הפרופסור האנגלי. בדרכנו לשם, הגיענו לצומת בו ניצב שטור תנועה, שלא אפשר לדרכבים לפנות שמאלה. היה ברור לי שאם לא אפנה שמאלה, לא אגיע לנכונות. השטור ציוון אותנו להמשיך ישר, פתחתי את החלון והסבירתי, "אנחנו תיירים. אם לא נפנהכאן, נסתבר כהוגן". השטור הביט בי לרגע ולבסוף, הנהן בראשו ונתן לנו לפנות. בסופו של דבר הגיענו לבית בו התגורר אותו פרופסור. דפקנו על הדלת ואשתו קיבלה את פנינו בסבר פנים נאות והכינה לנו מקומות לינה. כשהפרופסור הגיע הביתה הוא הביט בנו כאילו נפלנו מהשמיים. "מה קרה?", שאלתי והוא השיב, "לפי התאריך שנתת לי, הייתם אמרוים להגיע מחר". אחזתי את ראší ידי. "לכן, הזמנתי את כל חברי הסגל לאורה משותפת מחר", הוא הסביר. למרות זאת, נהנונו מערב אינטימי ונעים עם הפרופסור ואשתו. ביום המחרת המשכנו צפונה. הגיענו גם לסקוטלנד. אל מלא מצאו בקלות את מקומות הלינה בישובים השונים בהם עברנו, ודאי היינו משתמשים באוהל ובשמכיות בהם הציגו, ושניהם בחוץ בלי שם בעיה.

שנתיים לאחר מכן הגיעו אוטו טיול באירופה, ה策רפתית לקבוצת טיילים לטיול מאורגן בניו זילנד. הטיסה עברה דרך רומה, כשבמדו לרשותנו כעשר שעות בעיר. נסענו מshedה התעופה אל מרכז העיר באמצעותם עם המדריך שלווה את הטיול. ירדתי מהאוטובוס ויצאתי לשוטט בעיר. הרגליים זכו את הביקור הקודם והובילו אותי לבטהה ברחובות העיר. אך באותו ביקור התרגשה עלי חוויה לא נעימה, כאשר שתי נערות בנות 16 עברו מולי ובלוי לחשוב פעמיים, אחת מהן שלחחה את ידה אל כס החולצה שלי, וניסתה לכיס את ארנקי. נתתי לה מכח וצעקתי, "מה זה?". מיד היא הchallenge לזרוח וכולם סבב נזעקו, כאילו אני הוא זה שעשה משהו לא בסדר.

אלג'ר הבלתי והכחוזה עז גלויה

בעוד שני אני הייתי משוגע לטיפולים, דרורה התעניינה בכך פחות. אמנם טילנו יחד, אך היא התלהבה מכך פחות ממוני. לזכותה יאמր, כי מעולם לא התעוררה בתחום הטיפולים של. כשהחלה שאיתו מטרפת, נתנה לי את ברכתה המלאה לקראת צרכי לטיול. היא אפשרה לי את המרחב הדרוש, על מנת שאוכל לעשות את אשר אני אוהב עד מאד. בכך, הרגשתי עד כמה הקשר שלנו הדוק, קרוב ומפרגן. בכל פעם שיצאנו לטייל יחד, הייתה בינוינו חלוקת תפקיים ברורה: דרורה אחראית על האוכל ואני אחראי על המסלולים.

בשנת 1993, יצאנו, דרורה ואני, לטיול בארץות הברית. מכך נשחחנו פנינו לסוכנות השכרת הרכב, על מנת לקבל את הרכב שהזמנו מראש, דרך חברה בחיפה. בסנייף החיפאי נאמר לנו שבתמורתה למחיר ששילמנו קיבל מנצח חברת ההשכרה גם הסבר על מקומות מומלצים לטיפולים. בסנייף האמריקאי החלה הנציגה להסביר לנו בקצרה על המקומות השונים בהם מומלץ לנו לבקר. בעודה מסבירה בנו, חשבתי לעצמי עד כמה נכון היה מצדדי להעיר בעצמי למסע, שהרי יכולתי להסביר לנציגה את כל מה שהסבירה לנו ואף טוב יותר.

באחד הימים היינו בדרכנו לעיר קסום ביפוי, שלפעת עזר אותנו מישחו וסיפר, שבמקום אליו רצינו להגיע פרצת שריפה וכל האзор אפוך פיח ועשן. מיד פנינו לאחרר ושבנו על עקבותינו. במהלך הנסיעה הבטתי במפה והבחןתי בדרך עפר, שmobilia בדיק לאותו המקום. חשבתי שהיא נחמד לגאון. נהגתني בדרכ העפר מודרך על ידי חוש הcion של. פניתי למינה, שמאלה ושוב ימינה. דרורה ישבה לצדדי דרכוה ומתחזה, "אתה בטוח במה שאתה עושה?", שאלה. הנהנתה בראשי. בסופו של דבר, יצאנו מדרך העפר בדיק במקום אליו תכננתי להגיע, אלא שחשר לנו מקום לינה. המשכתי לנסוע עוד כמה קילומטרים ומצאנו מלון דרכים שקיבל את פנינו.

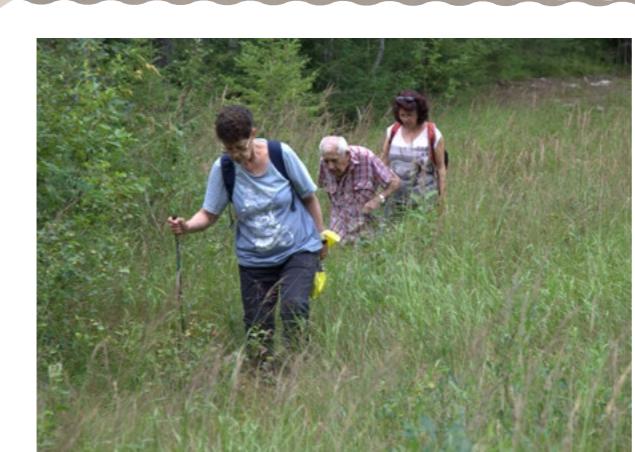
כשנסענו לטיל בפארק יוסטון, דרורה התקשתה ללכט וביקשה להישאר במכונית. "בסדר גמור", אמרתי, "את תישאר כאן ואני אחזור בעוד שעה בערך". טילתי לי בפארק וכעבור שעה אכן חזרתי. התקרבתי לרכב ולא ראייתי את דרורה בתוכו. חשבתי שיתכן והוא נרדמה. הבנתי במושב האחורי, אך היא לא הייתה שם. לאן היא נעלמה, תהיתי והסתכלתי סביב. ניסיוני מטיילים רבים עברו לפני מד אוטו, שלדרורה אין חוש כיון מפותח. אם התרחקה כמו מהרים למקום לא מוכה, הייתה יכולה ללכט לאיבוד ברגע. מצאתי עצמי מטהלך בפארק ומחפש אותה. קראתי, "דרורה, דרורה". לפעת הגיע מישחו מאחור. הסתובבתי וראיתי בחור זר אוחז בידה של דרורה, שנראתה מבוהלת מעט. הסתבר שהיא ביקשה להעיף מבט בנוף, אך טעה בדרכה חזרה לרכב. אוחזתי בידה והלכנו יחד בחזרה אל המכונית.

במהלך אותה נסיעה לארצות הברית טילנו בקליפורניה, ומשם המשכנו למערב קנדה ולצפון מזרח ארצות הברית. במשך כעשרה ימים ביקרנו בשלל האטרקציות באזוריים אלה, כמו גם במפל הנייגרה. לאחר מכן הדרמן לוושינגטון הבירה. טילנו בעיר במשך שלושה ימים וצעdeno ברgel ללא הפסקה כמעט. הנעליים שנעללה דרורה לחזו את הבהונות שלה ופצעו אותה בפעם הולכת בקושי, המשכנו אל החלק הבא במסע שלנו: ביקור אצל קרובינו משפחתנו בפלורידה. הם קיבלו את פנינו בשדה התעופה, הבחינו מיד במצבה של דרורה והסיעו אותה למרפאה מקומית, שם חבשו את פצעיה. מאז, הקפידה לבחר נעלים מתאימים ונוחות ביותר לכל טיל.

ג'ין ואלן על הקיט'

בין נופי ארצנו ערכתי טיולים רבים, עם קבוצות שונות מהקיבוץ ומחוצה לו. באחת ההזדמנויות יצאתי לדבר סיני עם קבוצת מתנדבים סקנדינביים שהתרחزو ועבדו ביגור. הדס, שהיתה אז ילדה כבת עשר, הצטropaה לטיל, שככל הליכות וטיפוסים מאטגרים. מדי בוקר בשעה מוקדמת היא התעוררה, יחד עם יתר חברי הקבוצה, וטיפסה על הר משה, על ג'אבל קתרינה רצוף המדרגות וכן הלאה. בכל פעם שהדס התמודדה עם קושי בדרכה, אוחזתי בידה על מנת לעוזר. אותן טילות זכו לה עד היום כחויה מעצימה ונחדרת. נהניתי להחליף עם ילדי'יו חוות על טילים. כשיצאו לטילים מטעם בית הספר או כשבגרו, נהגתי לשאול אותם רבות על אודוט החוויות שצברו, ומעולם לא הסתפקתי בתשובות קצרות או כלליות.

ג'ין גרייר ג'ין ואלן וגד

היום השני/ השלישי

-86-

אנו לא אסאים

-87-

לצד אהבתי להליכות בשבילים מסומנים, אני נהנה גם מהליכות בין השבילים; בין המסומן לבין הבלתי. לא פעם שילמתי על בחירות נועזות יותר מאשר בדמויות פציגות, או אף איברים שכורדים. לעיתים נקלעתי לתאות גם במקומות בטוחים ושאינם מועדים לפורענות כלל. באחד הטוילים השגרתיים על הכרמל, מעט לפני סופו של המסלול, טיפשתי על סלע שניצב לצד השביל. הסלע עמד עזיר ריק ושם, אך באותו ימים פקדתי אותו לעתים קרובות ושהיתי בין קירוטיו שעוט ארוכות. תחילה פיתוח התמונה טרם הטכנולוגיה הדיגיטלית דרש זמן רב, ידע וחומרים מיוחדים. חלק מה'טקס' כלל פיתוח בחדר חשוך, שכן אסור היה לחושף לאור את הסרטים או, בשפה מקצועית, את הנגטיבים, שיצאו מגוף המצלמה. המתנתה תמיד ביפויה דרוכה להבטיח בתוכאות הצילומים שלי. לעיתים קרובות הייתה שבע רצון, ואף פיתחת תמונות מוגדלות לצילומים המוצלחים במיוחד. התמקדתי בצלומי משפחה ובצלומי הטבע העשיר שפגשתי בטולי הרבים. בחדר השינה שלנו מוצגת מעין תערוכת צילומים שלמה, בה מופיעים כל ילדיינו, כשהתמונה המצלמה.

לפני מספר שנים, כשמלאו לי 55 בערך, יצאתי עם בעלה של ארבב, שירין, לטויל רגלים בן ארבעה ימים באזרם המכתחש הגדול בהר הנגב. כשרירין ה策רף למשפחה, מיד גילינו שבשנינו מוקנית אהבה לטוילים, ואני שמחתי כל כך. כמובן, גם הוא אהוב למקומות מוקומות ושבילים, ומעבר לכך השיחות בינוינו תמיד מעניינות. טילנו לא מעט יחד, על הכרמל, ברחבי הארץ ו אף ברחבי העולם. בטויל המדבר לאזרם מכתש רמון, הזמן אותו שירין לה策רף לקבוצת מיטבי לכת שהוא הוביל הכרתי את המסלול, אם כי לא במדוק, והלכתי בין הראשונים, כמו שאני אהוב. צעדנו בשביל מוכר, ובאותה הפסקות פרשתי הצדיה למספר דקוט. כשחזרתי לא מצאתי אף אחד. כולנו ככלו היו. השכתי לכת בשביל בו ידעת שאנו אמרים לעבור, אך גileyti שאני בלבד באזרם. תהיתני, האם חברי הקבוצה הקדימו אותי, ואני רואה אותם בגלל העליות והירידות שבדרך. הוסיףתי לכת אל הנקרה בה חשבתי שכולם יחנו. חנה שם טנדר עם שלושה חיילים, ושאלתי אותם אם הם רואו כמה מטיילים שעברו במקום. הם הבינו כי עייפים והנידו בראשם לשילחה. בשלב זה התעוררה בי תחושה מוזרה.

זה שנים רבות שאני נהנה לטוילים ומפתח את התחביב הזה. אהבתי מאוד לצאת לטוילים עם מצלמה. למדתי מניסיוני כיצד לצלם במקצועיות וכייך לפתח את הצילומים בעצמי. וברטרו ורדי מיגור עסוק גם הוא בצלום, והקים מעבדת צילום בקטנון הסמור לבתו בקיוץ. יום עמוד החדרון ריק ושם, אך באותו ימים פקדתי אותו לעתים קרובות ושהיתי בין קירוטיו שעוט ארוכות. תחילה פיתוח התמונה טרם הטכנולוגיה הדיגיטלית דרש זמן רב, ידע וחומרים מיוחדים. חלק מה'טקס' כלל פיתוח בחדר חשוך, שכן אסור היה לחושף לאור את הסרטים או, בשפה מקצועית, את הנגטיבים, שיצאו מגוף המצלמה. המתנתה תמיד ביפויה דרוכה להבטיח בתוכאות הצילומים שלי. לעיתים קרובות הייתה שבע רצון, ואף פיתחת תמונות מוגדלות לצילומים המוצלחים במיוחד. התמקדתי בצלומי משפחה ובצלומי הטבע העשיר שפגשתי בטולי הרבים. בחדר השינה שלנו מוצגת מעין תערוכת צילומים שלמה, בה מופיעים כל ילדיינו, כשהתמונה המצלמה.

הניתי מצלום גם בשגרת היום. בכיתנו תלויים גם צילומי טבע ונוף ורכבים. כך, אני חי בין מגוון מראות יפים שתיעדרתי בנסיבות: בנורוגניה, ביוסימיטי פארק שבארצות הברית, בקנדה וכן הלאה. אהבתי להתהלך במקומות חדשים ולגלות את העולם דרך עיני ורגלי, אך גם بعد עדשת המצלמה.

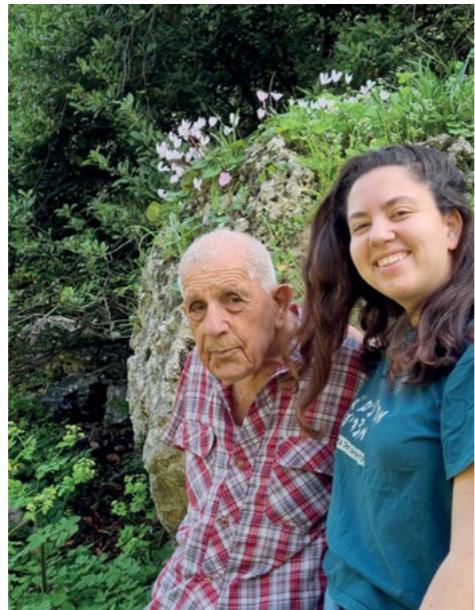
תיעדרתי בצלומים גם את ביקורי בניו זילנד הנחדרת והמרהיבה ביופיה, בה פגשתי אנשים לבבים. הניתי כל כך מהנופים המגוונים ובעיקר מהטבע שנגלה בפניי בא הנפרש בחצי הגדוד הדרומי: ההרים, הפירודים, בעלי החיים, הצמחים המייחדים וכן הלאה. המדריך באותו טויל ואני הכרנו היטב מטיילים בישראל. מדי ערב ישבנו יחד והוא שר, ובערב שבת הוא החל לשיר בעודנו באמצעות שומקום, בין ההרים. השירה שלו יצירה מסיבת שבת כסומה. עד היום, בכל פעם שאני נזכר בחוויה, מתעוררת بي התרגשות.

אני אזכיר

ג'וֹגִים גַּם עָזָה

לא פעם, כשתילתי בכרמל עם בתה של טל, נכdotי נועה, רצתי קדימה והיא השתרכה מאחוריו. כך, יכולתי להשתמש בזמן נשאתי איתי בתרמיל ולפלס דרכים שכוסו בענפים ובעשבים. בני המשפחה ידעו עד כמה אני אוהב לגלוות כך שבילים ועד כמה אני אוהב ללכת לצד השבילים המסומנים ולהכיר שבילים חדשים. המזמורה סיעה לי בך רבות. בפעם אחרת - כשתילתי עם נועה, הצטרכפה אלינו חברותה מדנמרק. השתיים הכירו במסגרת של תוכנית לחילופי בני נוער, וכשהחברה הדנית הגיעה לבקר את נועה בארץ הצעתה לחתוך אותן לטoil בכרמל. הייתה בשיא כוח וחוברתה של נועה צילמה אותו בלי הרף. היא הייתה ספורטאית והוקסמה מהקשר הגופני שהפגנתי בಗיל. לאחר מכן כתבה על החוויה בעמוד הפיסבוק שלה והעלתה צילומים שלנו יחד. אחד החברים שהגיעו לפוסט היה בעלה של ארבבל, שירין. הסתבר שהוא הכיר את הבוחרה הדנית וזו הופתעה שהוא חלק מהמשפחה. כך, הפכתי עבורה ובעור עוד כמה, לאישיות ידועה ביגור.

ג'וֹגִים גַּם עָזָה

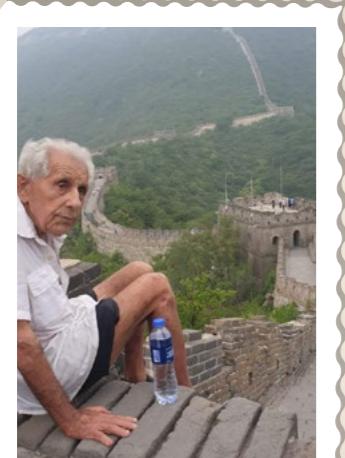
ניסיתי להעיר לאן יכול חבריו הקבוצה להתקדם. הלכתי בין ההרים, בשביל שהוביל לנוקודה מסוימת מול הור כרכום. לפי כל הערכות שלי, חברי הקבוצה היו אמורים להגיע לשם, אך כל זאת, עמדתי שם לבדי. הבשתי אל האופק. המשמש פנתה לשקווא ואיש לא הופיע. אני מוכחה להמשיך, חשבתי לעצמי והערכתי שנគן יהיה אם אמשיך שמאללה. מחשבות החלו להציג את ראש. מצד אחד, אני במקומות בטוח ואין בסביבה מישהו או שהוא שיכולים להרע לי. מצד שני, אין לי מים, אוכל או מושג היכן כולם. המשכתי בדרכ, כשפתח שמעתי מישהו קורא לעברי, "הֵי, אֲבִיטֵל". הסתבר שרירין יצא לחפש אותי בטנדר שליווה את הטoil. הוא הגיע למקום לא חזרתי כלל. "אֲבִיטֵל", הוא המשיך לקרוא ואני המשכתי ללכת בכיוון הקול. ניסיתי להזדרז, וכשהסתובבתי במהירות, נתקلت באבן, נפלתי ונפצעתי. כל גוףី כאב.

שכבתתי לרגע על הקרקע, המשכתי לשמעו את הקולות הקוראים בשמי, התרכמתי לאט והתחלה ללכת, בעודו נתנו תחת השפעת הזעוז מהמכה. לפטע, שירין הגיע מולי והספיק לעזור אותי לפני שהמשכתי הלהה בכוון אחר למורי. הגיענו לטנדר שהמתין לצד השביל. נסענו אל החניון בו עברתי קודם לכן, כשהערכתי אליו יגיעו כולם. פשוט הגעתו לשם מוקדם מדי. חשבו אותי, אכלנו ארוחת ערב ובוים המחרת, המשכנו בשביל בו הלכתי יומם קודם. לפטע, שוב נתקלתី באבן, נפלתי ונפצעתי במצח. חבר של שירין, נועם, חשב אותי מיד ורק המשכתי ללכת, חbos מכל כיוון, עד תום הטoil. אחרי הכל, מה הן כמה חבלות בהשוואה להנאות שצברתי בדרכ.

סינאי און אונד אונס

זה שנים רבות שרציתי לבקר בסין. היה זה בוגדר חלום גדול שركמתי לי, עליו דיברתי מדי פעם בפעם עם בני משפחתי. והנה, בסיכון ליום הולדתי התשעים זכיתי להגשים אותו, הודות לשירין. בהיותו מדריך טoil שנטפרה בדיקות, שירין לקח על עצמו להכין תוכנית טoil שנטפרה בדיקות. יצאנו יחד אל המסע צוות מנצח. התחלנו בכיג'ינג, שם שכרנו רכב, נהג ומדריכת מקומית. ביום המחרת, טילנו לאורכה של החומה הסינית ובאים הבואים, התודענו לאתרם ובין בחבל הארץ הענק והעשיר. נהניתי מכל רגע. עם זאת, הקולינריה המקומית הייתה מתוגרת מבחינתי. בשירה של אני נוהג לאכול ירקות לארוחת הבוקר, והתבקשתי למצוא מנות מקומיות שיתאימו לתפריט בו אני מרגל. בכל מקום בו אכלנו מצאתי עצמי מבקש מלפפון ועגבניה. השפים יוצאו מהמטבח כדי להבין מי הלקוח שאוכל מלפפון ועגבניה בשעת בוקר... בארוחות הצהריים אכלתי נודלס או אורז בעלי תוספות, שהוגש במנות חדשות.

במהלך המסע כלו יכולתי להריגש עד כמה הסינים הם אנשים לבבים. הם מקבלים זרים בנועם ובמאור פנים. באחד הימים, שנכננו במקרה לבית, בעלת המקום מיד כיבדה אותנו בשתייה ובאוכל. נהניתי לצפות במסורת המיוחדת של ריקודי הרחוב, כאשר המקומיים נוהגים להתכנס במעגלים, בתוכם חוקדים אנשים. באחת הפעמים הctrarף שירין לחוקדים ואני צפיתי בו מהצד משועשע. לאורך המסע חלפנו על פני קבוצות צעירים מקומיות. יתכן ומשום שנראינו, שירין ואני, זרים בנוף, שלל מצלמות נשלו לעברנו על מנת לצלם את הפלא: אני, הצעיר כל כך, הולך בזריזות על החומה, מטפס במעלה גרמי מדרגות אינסופים באתרים שונים, ומרגיש חופשי ומאושר.

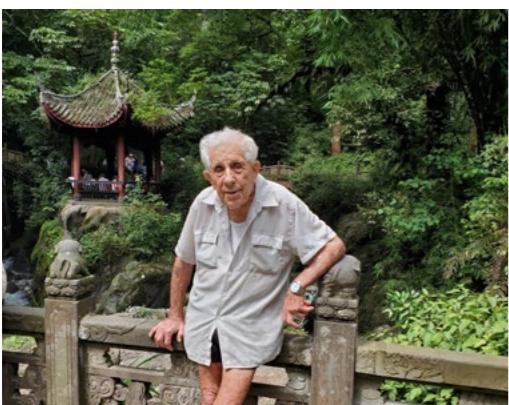
הוואה הסיניא

זאג'יפיה

אגם אג'י און, פיג'ר, 2022

זאג'

ג'מ'ין זאג'יפיה

פיג'ר, 2022

זאג', ג'מ'ין ועם אונליין סיניא

זאג'וק'

אֶלְיוֹן

לא פעם אני מהרהר בעבר, בניסיון לחשוף את הסוד לחיים מאושרים. איני בטוח שאצליח למצוא תשובה. כל אחד ואחת מאיתנו נולדים עם אופי מסוים. אני עצמי נולדתי עם תאות נדודים בלתי נגמרת. טוילים הם חלק בלבתי נפרד ממה שגורם לי אושר ושמחה. סיפוקו של יוצר הסקרנות המקנן בי, הנאה מדברים פשוטים, שמירה על אורח חיים בריא, גם הם מסבים לי אושר רב.

יתכן כי למרות שניني בן 93, תמיד נשארתי ילד בתוכי. ילד שמתעורר מדי בוקר אל החיים בעניינים סקרנויות ובלב שמח. ילד שמתלהב מראה פרח חדש שפורח בגינתי או מפגש עם אנשים המעלים חיק על שפתי.

לכם, יקיריי, אשר קוראים את ספרי זה, אני מalach שתמלאו את ימיכם בכל אשר ליבכם אוהב; שתצאו כמה שיוטר אל מרחבי הטבע; שתחיהו ותכירו תודה על כל שיש בחיכם וביעקר, שתהנו מהמתנות שהח'ים מזמינים.

שלכם באהבה,
אביטל

גַּם אֲבִי, רָגְגָי הַגָּדָה צָיָה,
2 יָמִים חָגָה הַפָּעֵדִי.

גַּם הַעִירָה רָגְגָי,

גַּם הַרְכָּבָה שָׁקָד

שָׂעָרִי, יָמָג, גַּם רָגְגָי, אֲבִיה, דָּבָר, שָׁגָן וְאַפְּרָג

גַּם גָּמָג

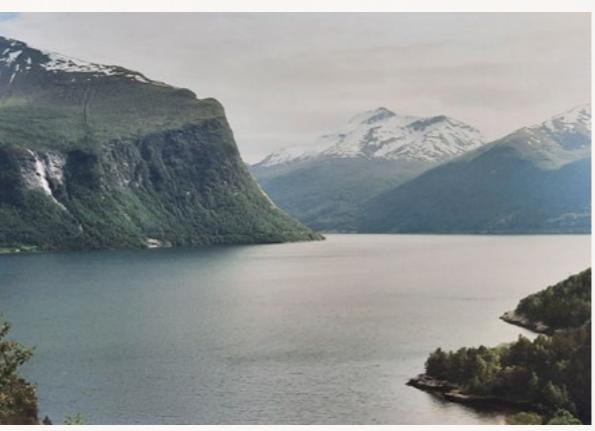
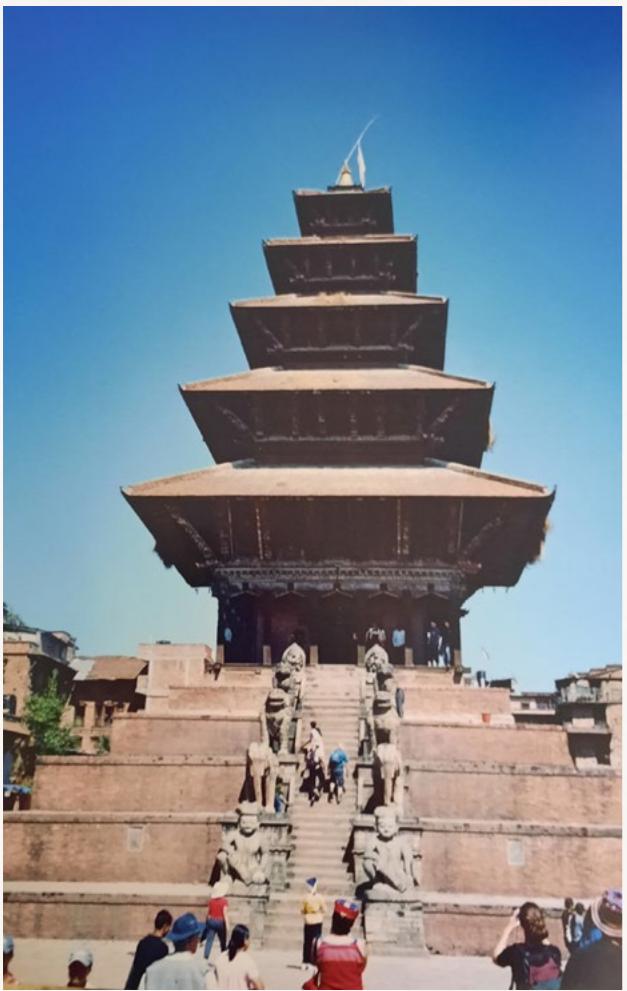
גַּם הַרְכָּבָם אָבִי וְזָ�וִי

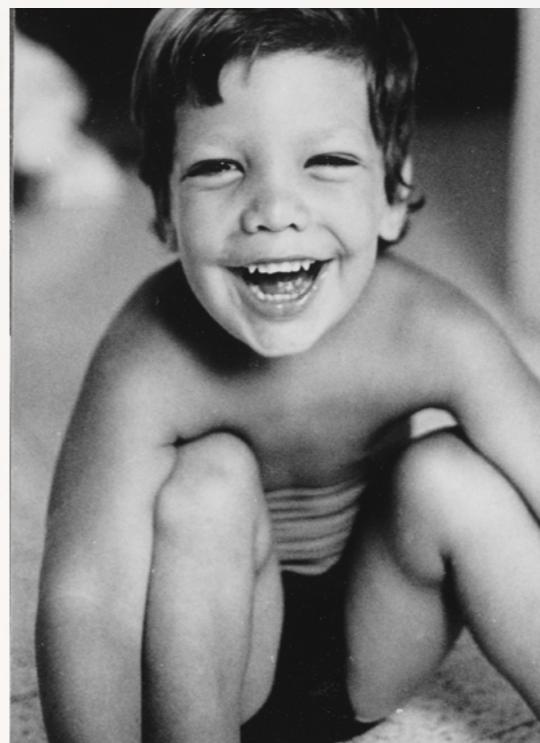
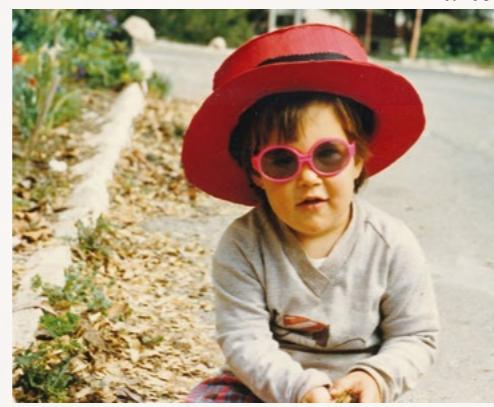
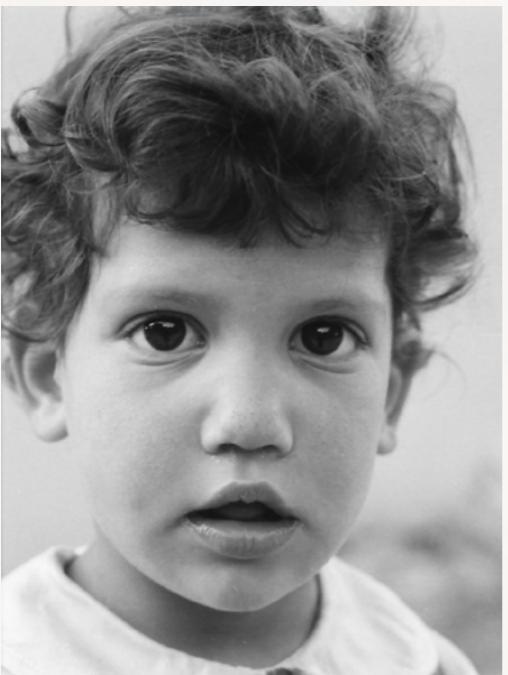
גַּם הַעִין יְגָדָי

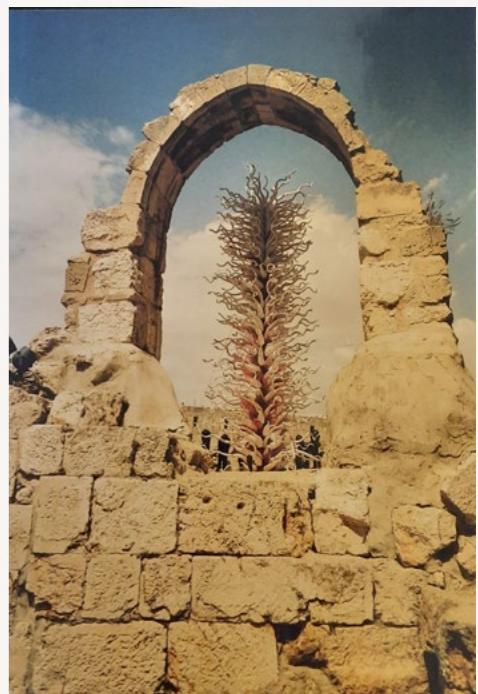
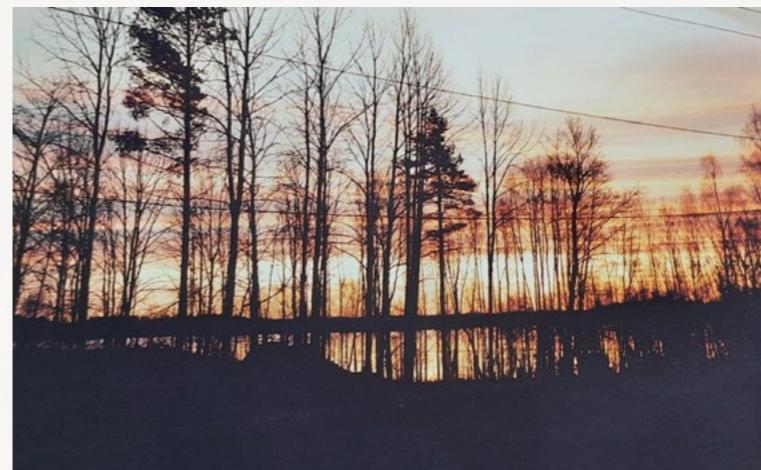
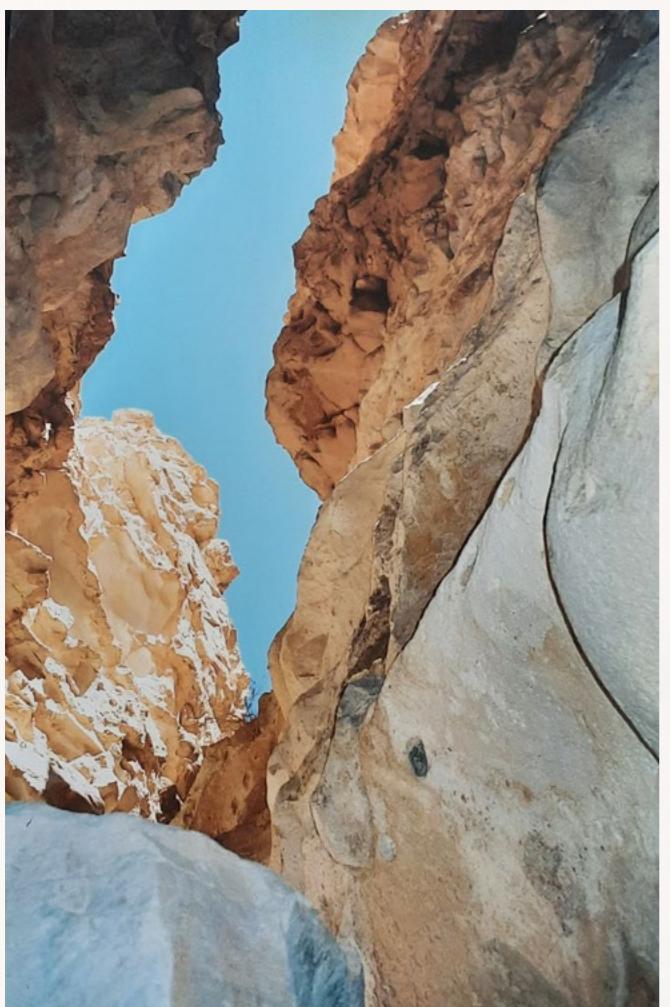

16/פ

262N
λεργί^λ
ΛΛΒΛΛ
16.2K /e

עיצוב גרפי | סטודיו נוּן - ענבל ברוד
ספטמבר 2023